

BIJELA KNJIGA 2009

Redaktor:

Ajla Mostarac, Vijeće stranih investitora

septembar, 2009.

Obavještenje o autorskom pravu

Ovim se daje dozvola za korištenje, kopiranje i distribuciju sadržaja ovog dokumenta u bilo kojem obliku i bez naknade, bez naknade autorskih prava i zvaničnog zahtjeva upućenog Upravnom odboru Vijeća stranih investitora, pod uslovom da kopije nisu napravljene ili distribuirane u cilju ostvarivanja dobiti i da se autorska prava Vijeća stranih investitora priznaju, uz navođenje datog izvora.

Vijeće stranih investitora ne jamči, ne garantuje, niti podnosi žalbu u vezi sa aktuelnošću, tačnošću, pouzdanošću ili bilo kojim drugim aspektom vezanim za ovaj dokument.

Vijeće stranih investitora se najtoplije zahvaljuje FIAS IWB – Programu Investirajte u Zapadni Balkan, koji je omogućio štampu ove publikacije. Stavovi i mišljenja iznesena u ovoj publikaciji na odražavaju nužno stavove FIAS IWB – Programa Investirajte u Zapadni Balkan.

Vijeće stranih investitora kao ni sponzori ni pod kakvim uslovima ne mogu biti odgovorni za bilo kakvu direktnu, indirektnu, posebnu, slučajnu ili posljedičnu štetu, ili za bilo kakvu naknadu štete koja bi proistekla iz ili u vezi sa korištenjem ovog dokumenta, po bilo kojoj teoriji odgovornosti, čak i ako je obaviješten o mogućnostima takve naknade štete.

SADRŽAJ

1. PREDGOVOR	5
2. IZVRŠNI SAŽETAK	7
3. O VIJEĆU STRANIH INVESTITORA.....	15
4. PREPREKE ULAGANJU	16
4.1. POSLOVNA REGISTRACIJA.....	17
4.2. PRIVREMENI BORAVAK I RADNA DOZVOLA	21
4.3. ZAKON O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA	25
4.4. POREZI.....	30
4.5. PRAVA KOJA PROIZLAZE IZ RADNOG ODNOSA I POREZI.....	37
4.6. ZAKON O IZVRŠNOM POSTUPKU	43
4.7. GRAĐEVINSKE DOZVOLE.....	48
4.8. ZAKON O LIKVIDACIJI FBIH	52
5. ČLANOVI VSIA	55
6. ZASLUGE.....	57
7. LIDERI I ČLANOVI TIMOVA.....	59
8. REFERENCE	61

LISTA SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
Distrikt	Distrikt Brčko
DSU	Direktna strana ulaganja
EDMWS sistem	Sistem elektronske razmjene dokumenata i upravljanja dokumentima
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FIAS	Savjetodavne usluge u oblasti stranih ulaganja
VSI	Vijeće stranih investitora
VSTV BiH	Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
UIO BiH	Uprava za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine
MVTEO BiH	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
RS	Republika Srpska
USAID SPIRA	Američka Agencija za međunarodni razvoj - Pojednostavljanje aktivnosti izdavanja dozvola i režima inspekcija

1. PREGOVOR

Bijela knjiga je publikacija koju Vijeće stranih investitora (VSI) objavljuje godišnje. Njena svrha je da vlastima Bosne i Hercegovine (BiH) predloži program prioriternih reformi koje bi pomogle u otklanjanju ključnih prepreka ulaganjima i pružila podrška BiH na njenom putu ka Evropskoj uniji.

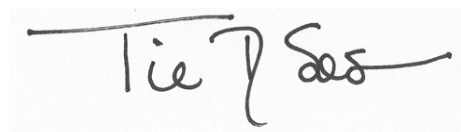
BiH nije ostala imuna na globalnu finansijsku i ekonomsku krizu. Zemlja je krizom pogođena na mnogo načina; ekonomsko usporavanje je uticalo na izvoz i uvoz, priliv stranih ulaganja i javnu potrošnju. Nasreću, stabilnost i likvidnost finansijskog sektora je sačuvana, a stand-by aranžman s Međunarodnim monetarnim fondom će pružiti dodatnu stabilnost javnom sektoru. Stoga je neophodno da svi nivoi vlasti posvete pažnju izazovima sa kojima se susreće privatni sektor.

Iako su se mnogi nadali da će potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Evropskom unijom ubrzati ekonomske reforme u zemlji - to se nije dogodilo zbog brojnih razloga. Sveukupno, predstavnicima vlasti nedostaje usklađena politika prema privredi i jasna vizija kako postaviti prioritete te upravljati i provoditi reforme. Unatoč činjenici da su međunarodne finansijske institucije odobrile značajna sredstva za BiH, vlasti ne poduzimaju potrebne korake da ispune dogovorene uslove koje su prihvatile da će implementirati. Iako se finansijska sredstva za ove projekte mogu brzo mobilizovati i biti korištena za podršku lokalnoj privredi – nažalost, to se ne dešava. Razvoj ključnih politika i dosljedno provođenje reformi je jedini način da BiH postane atraktivnija za nova ulaganja i da se zadrže već prisutni investitori. Važno je da vlasti na svim nivoima nastave provoditi reforme kako bi zemlja mogla napredovati. Članovi VSIa će pružiti svu potrebnu podršku vlastima u provođenju reformi.

Iskreno se nadamo da će se naš glas čuti i da će članovi parlamenta na svim nivoima ovaj dokument smatrati korisnim. Bijela knjiga daje pregled izazova s kojima se suočava privatni sektor i konkretne preporuke kako bi se prevazišli ti izazovi. Pozivamo zvaničnike vlada da koriste ovaj dokument kao polaznu tačku za pokretanje reformi, i kao vodič na osnovu kojeg će se poboljšati legislativa i osigurati bolje i efikasnije usluge privatnom sektoru i svim građanima.

Zahvaljujemo se FIAS IWB – Programu Investirajte u Zapadni Balkan za spremnost da osiguraju sredstva i podršku VSiu u pripremi i štampi Bijele knjige 2009.

I na kraju, koristimo priliku da se zahvalimo članicama VSIa na uloženom vremenu i ljudskim resursima angažovanim na pripremi Bijele knjige 2009.

Tie Sosnowski

Predsjednik Upravnog odbora VSIa i u ime članova Upravnog odbora

2. IZVRŠNI SAŽETAK

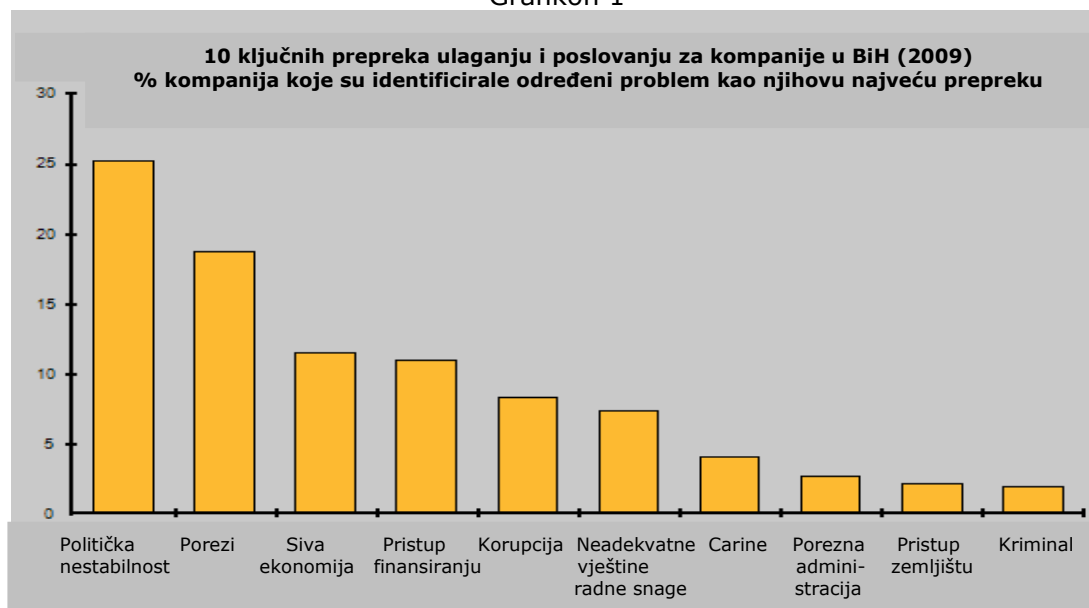
Vodstvo u provedbi reformi ostaje prijeko potrebno za Bosnu i Hercegovinu. Globalna ekonomska i finansijska kriza je izvršila još veći pritisak na vlasti da ubrzaju reforme. Imajući u vidu da je priliv DSUa smanjen u cijeloj regiji, važno je zadržati postojeće ulagače u zemlji. Međutim, globalna ekonomska kriza nije jedini razlog za smanjenje stranih investicija u BiH. Ostali razlozi su politička nestabilnost, nedostatak predanosti reformama i nepredvidivo poslovno okruženje. Sporost u provođenju reformi je obeshrabrujuća i za domaće i za strane investitore.

U najnovijem izvještaju Svjetske banke "Doing Business Report" za 2010. godinu, BiH je poboljšala svoj cjelokupni poredak u lakoći poslovanja u odnosu na 2009. godinu. Među 183 posmatrane zemlje, BiH je rangirana na 116. poziciji u 2010. godini u odnosu na 119. poziciju u 2009. godini. Međutim, BiH je još uvijek rangirana daleko iza susjednih zemalja koje brže provode reforme nego BiH. Kao rezultat, Makedonija je zauzela 32., Crna Gora 71., Albanija 82., Srbija 88., a Hrvatska 103. poziciju.

VSI se prvenstveno bavi poboljšanjem pravnog i regulatornog okvira u BiH. Istovremeno želimo naglasiti važnost praktičnih koraka koje zvaničnici vlada mogu poduzeti kako bi se poboljšao proces rada unutar institucija. Često nedostatak javnog pristupa informacijama, nejasne procedure i različite prakse u istoj ili u različitim institucijama čine poslovanje u BiH još težim.

Tokom prošle godine uočena su umjerena poboljšanja u područjima koja VSI prati, mada nisu uzete u obzir neke praktične i jednostavne preporuke. Proces dobivanja građevinskih dozvola, privremenih boravišnih dozvola, zemljišno-knjižnih dokumenata i upis u sudski registar u pojedinim općinama su značajno poboljšani. Privatni sektor i građani su uočili i visoko cijene sva poboljšanja. Niže je prezentiran dio istraživanja Svjetske banke o preduzećima (2009.) koji se odnosi na prepreke ulaganju i poslovanju kako ih vide kompanije. Grafikon prikazuje deset najznačajnijih prepreka za ulaganja koje su identificirale kompanije u BiH.

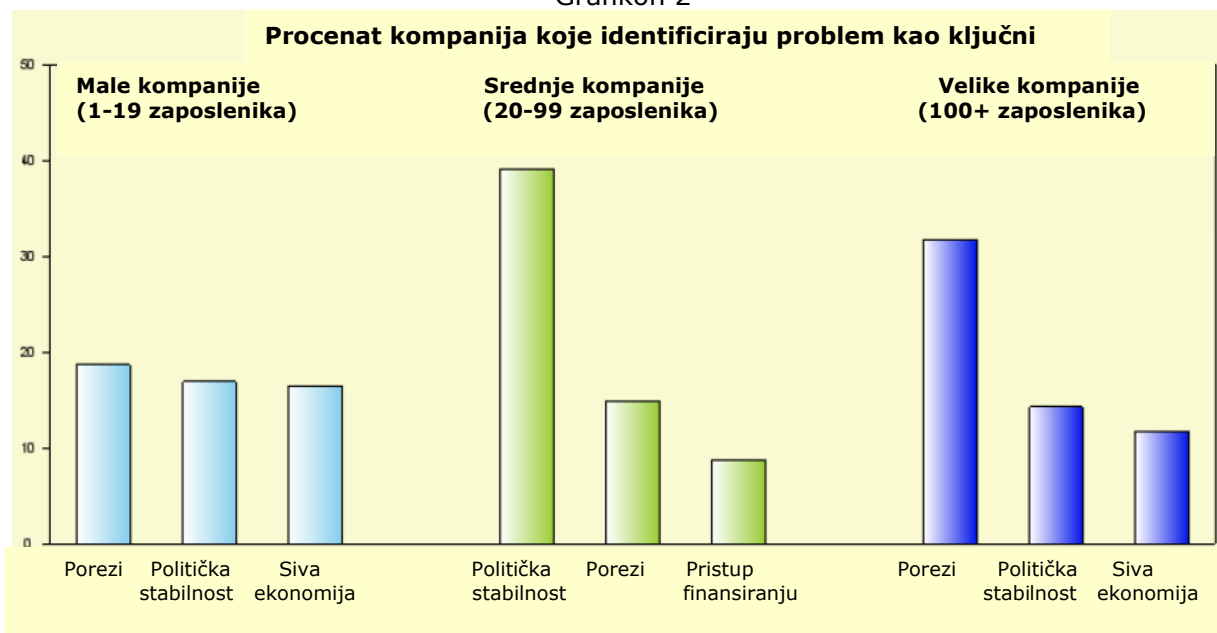
Grafikon 1

Izvor: www.enterprisesurveys.org/ExploreEconomies/?economyid=26&year=2009

Drugi grafikon prikazuje prve tri prepreke za svaku od tri grupe kompanija - velike, srednje i male kompanije u BiH. Očito je da su politička nestabilnost i oblast poreza područja od ogromne važnosti za kompanije. Za veliku kompaniju koja ima poslovne operacije u cijeloj zemlji najveći izazov ostaje ispunjenje svih propisa definisanih od strane vlade entiteta i Distrikta koji obično nisu usklađeni. Na primjer, nepostojanje jedinstvenog ekonomskog prostora unutar zemlje stavlja u lošiji položaj zaposlenike čije prebivalište je različito od mjesta sjedišta kompanije uslijed različitih poreznih sistema u dva entiteta i Distriktu.

Grafikon 2

Izvor: www.enterprisesurveys.org/documents/EnterpriseSurveys/Reports/Bosnia_and_Herzegovina-2009.pdf

Kada je riječ o predvidivosti poslovnog okruženja, kompanije nisu dovoljno informisane o pravnim i regulatornim promjenama koje su napravljene ili kako će te promjene biti implementirane. Osim toga, privatni sektor je rijetko uključen u proces izrade novih zakona i podzakonskih akata. U nekim slučajevima, nacrt predloženog zakona nije dostupan široj javnosti, dok javne rasprave nisu pravovremeno objavljene ili su često organizovane u vrlo kratkom roku.

Inspekcije često nameću kazne za kompanije bez dosljedne primjene zakona i propisa. Inspektori pronalaze probleme koji ili nisu dovoljno precizno definisani u zakonodavstvu ili nisu jasno definisani u podzakonskim aktima. Čak i kada inspektor prihvati izvještaj kompanije, godinu dana kasnije taj isti izvještaj kompanije će biti predmet revizije od strane drugog inspektora koji dolazi iz iste institucije. Poruka koja se indirektno šalje stranim investitorima je vrlo negativna i može obeshrabriti postojeće i nove investitore u BiH.

Također je važno napomenuti da u procesu daljnje reforme mediji igraju presudnu ulogu. Važno je da mediji istraže i naprave detaljnu analizu stvarne situacije i analizu prezentiraju široj javnosti. Neophodna je edukacija medija o privrednim temama i procesu integracije u Evropsku Uniju.

Bijela knjiga 2009 pokriva osam tema. Od osam tema, četiri su bile predmet Bijele knjige 2008, uključujući: (i) registraciju poslovanja, (ii) dobivanje boravišne i radne dozvole za strane državljane, (iii) poreze i (iv) dobivanje građevinskih dozvola. Dodatne četiri teme koje su članovi VSIa naveli kao područja u kojima su poboljšanja hitno potrebna su: (v) prava

koja proizlaze iz radnog odnosa i porezi, (vi) Zakon o privrednim društvima, (vii) Zakon o izvršnom postupku i (viii) Zakon o likvidaciji kompanija u FBiH.

Pitanja predstavljena u ovoj publikaciji odražavaju iskustva sa kojima su se naše članice susretale u poslovnom okruženju. U pojedinim dijelovima istaknuti su problemi sa kojima su se naše članice suočavale u jednom entitetu, ali to ne znači da isti ili slični problemi nisu prisutni i u drugom entitetu ili Distriktu. Kao i u prethodnom izdanju, mi ne pokušavamo predstaviti iscrpan pregled svih potrebnih reformi. Identificirali smo kratak popis prioritarnih reformi koje se mogu implementirati u narednih 12 mjeseci.

Tabela 1 Otklanjanje prepreka u 2009

Oblast	Problemi	Ključne preporuke
Poslovna registracija	<p>Zakonodavstvo: FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nejasno definisanje slučajeva koji mogu dovesti do prekida postupka registracije • Zahtijeva se notarska obrada za izmjene i dopune osnivačkog akta <p>Praktični aspekti: BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostupnost opštih informacija o postupku registracije nije adekvatna • Nedosljednost u obradi zahtjeva za registraciju pri sudovima • Stranke nisu blagovremeno obaviještene o kolektivnim godišnjim odmorima i nenajavljenim odsustvima (osim bolovanja) <p>FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ukinut termin konsultacija sa registracionim sudijama u Općinskom sudu Sarajevo 	<p>Zakonodavstvo: FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • U Zakonu o registraciji poslovnih subjekata definisati koje činjenice mogu dovesti do prekida postupka registracije • Izmjene Zakona o registraciji poslovnih subjekata gdje se ne bi zahtijevalo da svaka izmjena osnivačkog akta mora biti notarski obrađena <p>Praktični aspekti: BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objaviti sve informacije o cjelokupnom postupku poslovne registracije na web stranama institucija uključenih u postupak registracije • Dosljedno primjenjivati zakone u obradi zahtjeva za registraciju pri sudovima • Organizovati rad sudova tako da kontinuirano pružaju uslugu krajnjim korisnicima • Dugoročno rješenje je izmještanje procesa registracije izvan suda, po uzoru na zemlje u okruženju i uspostava One-Stop-Shop online registracije <p>FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uvesti u praksu Općinskog suda Sarajevo termin za konsultacije sa strankama
Privremeni boravak i radna dozvola	<p>Zakonodavstvo: FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Radna dozvola ne može biti izdata u specifičnim slučajevima bez ugovora o radu • Neusaglašenost zakona i prakse vezano za postupak izdavanja radne dozvole prije odobrenja privremenog boravka u Kantonu Sarajevo <p>Praktični aspekti: BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedosljednost u sprovođenju zakona i nekoordiniranost državnih organa i institucija 	<p>Zakonodavstvo: FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omogućiti stranim državljanima izdavanje radne dozvole za rad u BiH po osnovu uvjerenja o privremenom izaslanju iz matične zemlje • Usaglasiti Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH i Zakon o zapošljavanju stranaca FBiH <p>Praktični aspekti: BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unaprijediti komunikaciju i koordinaciju između Službe za poslove sa strancima i sudova nadležnih za registraciju poslovnih subjekata • Objaviti procedure za dobivanje/produženje

Oblast	Problemi	Ključne preporuke
	u razmjeni informacija FBiH <ul style="list-style-type: none"> • Nepostupanje u skladu sa pozitivnim propisima po pitanju radnog vremena stranog državljanina 	privremene boravišne i radne dozvole na web stranama svih institucija zaduženih za izdavanje navedenih dozvola FBiH <ul style="list-style-type: none"> • Relevantne institucije da postupaju u skladu sa regulativom i pozitivnim pravnim propisima po pitanju radnog vremena stranog državljanina
Zakon o privrednim društvima	Zakonodavstvo: BiH <ul style="list-style-type: none"> • Zakon ne predviđa mogućnost konverzije potraživanja u kapital • Zabrana finansiranja kupovine dionica FBiH <ul style="list-style-type: none"> • Zakon ne daje mogućnost osnivanje ogranka/podružnice stranog pravnog lica • Neusklađeni tekstovi Zakona koji regulišu upis i uplatu dionica • Neusklađeni rokovi Zakona za podnošenje zahtjeva za odobravanje javne ponude dionica • Neusklađeni članovi Zakona o privrednim društvima (244, 247) vezano za dostavu materijala dioničarima za skupštinu dioničara • Postojanje odredbe Zakona o potrebi glasanja o povjerenju članovima nadzornog odbora • Utvrđena dobna granica članova nadzornog odbora je 65 godina • Limitiranje imenovanja za člana nadzornog odbora Praktični aspekti: FBiH <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna informisanost i uključenost privatnog sektora u proces konsultacija pri izradi nacрта zakona i podzakonskih akata. Ujedno, radne verzije izmjena i dopuna zakona i podzakonskih akata nisu javno dostupne 	Zakonodavstvo: BiH <ul style="list-style-type: none"> • U postojeće zakone ugraditi mogućnost konverzije kredita i drugih potraživanja u dionice/akcije odnosno vlasnički udjel, te definisati uslove konverzije odnosno zamjene • Potrebno je preciznije regulisati zakonom finansiranje kupovine dionica/udjela FBiH <ul style="list-style-type: none"> • Omogućiti osnivanja ogranka/podružnice stranog pravnog lica, kao što je predviđeno u većini jurisdikcija. Uskladiti zakonske okvire entiteta i Distrikta • Uskladiti Zakon o privrednim društvima i Zakon o tržištu vrijednosnih papira FBiH po pitanju upisa i uplate dionica i roka za podnošenje zahtjeva za odobravanje javne ponude dionica • Uskladiti članove Zakona (244, 247) vezano za dostavu materijala dioničarima za skupštinu dioničara • Ukinuti obavezu organizovanja skupštine o povjerenju članovima nadzornog odbora po isteku perioda od dvije godine • Produžiti starosnu dob za članove nadzornog odbora na minimalno 70 godina • Kod postojećeg organičenja na članstvo u nadzornim odborima izuzeti povezana društva, uzimajući u obzir specifičnosti državnog i privatnog vlasništva Praktični aspekti: FBiH <ul style="list-style-type: none"> • Uključiti privatni sektor u proces izmjena i dopuna zakona • Organizovati javne rasprave i objavljivati nacрте svih zakona na web stranama relevantnih ministarstava i vlada, uz davanje mogućnosti predstavnicima privatnog sektora (domaćim i stranim kompanijama) da dostave komentare

Oblast	Problemi	Ključne preporuke
Porezi	<p>Zakonodavstvo:</p> <p>BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nejasne zakonske odredbe poreza na dohodak i doprinosa za socijalno osiguranje • Plaćanje doprinosa za socijalno osiguranje lineranim stopama • Povrat PDVa stranim licima • Neusklađenost Zakona o PDVu i uputstava • Neefikasna prinudna naplata preko dužnikovih bankovnih računa <p>FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Registracija stalne poslovne jedinice kao poreznog obveznika nije moguća • Spriječenost proizvodnih društava da koriste poreznu olakšicu <p>Praktični aspekti:</p> <p>BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bilateralni Sporazumi potpisani/ratificirani od strane BiH vlasti nisu javno dostupni <p>FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Primjena bilateralnih Sporazuma od strane poreznih uprava 	<p>Zakonodavstvo:</p> <p>BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakonom o doprinosima FBiH i RS precizirati obavezu plaćanja doprinosa za socijalno osiguranje fizičkih lica sa prebivalištem na teritoriji FBiH, RS i Distrikta koji dohodak ostvaruju u drugoj administrativnoj jedinici, kao i mjesto i način ostvarivanja njihovih socijalnih prava • Pravilnicima o porezu na dohodak FBiH, RS, i Distrikta precizirati priznavanje poreznih odbitaka za izaslanu strana lica koja doprinose za socijalno osiguranje plaćaju u matičnim zemljama, kao i tehnike priznavanja drugih odbitaka na koje imaju pravo po Zakonu o porezu na dohodak FBiH, RS i Distrikta • Inicirati reformu sistema zdravstvenog i penzionog osiguranja • Pravilnikom o Zakonu o PDVu ili u drugim podzakonskim aktom precizirati sve situacije u kojima obveznik, koji nema uspostavljeno poslovanje u BiH, ima pravo na povrat PDVa obračunatog u BiH • Uskladiti Uputstvo o popunjavanju PDV prijave sa Zakonom o PDVu BiH i internim objašnjenjem UIO BiH kojim je dozvoljen odbitak ulaznog poreza po ulaznim fakturama koje su zaprimljene do 10. u mjesecu ili do podnošenja PDV prijave • Potrebno je dograditi postojeće entitetske zakone o platnim transakcijama unošenjem mehanizama kojim bi svi bankovni računi jednog klijenta bili blokirani <p>FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dopuniti Pravilnik o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji te omogućiti registraciju stranih pravnih lica koja čine stalnu poslovnu jedinicu u FBiH kao poreznog obveznika • Pravilnikom o porezu na dobit FBiH precizirati krajnji rok podnošenja Plana investicija kao osnovicu za korištenje porezne olakšice za proizvodna društva <p>Praktični aspekti:</p> <p>BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objaviti na web strani Ministarstva finansija i trezora BiH sve važeće bilateralne Sporazume. Pripremiti Uputstvo za primjenu Sporazuma, koje će biti u skladu sa tumačenjem i pozitivnom poreznom praksom zemalja OECDa

Oblast	Problemi	Ključne preporuke
Prava koja proizlaze iz radnog odnosa i porezi	<p>Zakonodavstvo: BiH</p> <p>Neusklađeni principi obračuna i stopa doprinosa na raznim nivoima vlasti (entiteti, Distrikt, i kantoni u FBiH) za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regres za godišnji odmor • Naknade za prevoz • Plaćanja zaposlenicima na bolovanju • Plaćanja zaposlenicima na porodiljskom odsustvu • Refundiranje troškova poslodavcu u slučajevima bolovanja i porodiljskog odsustva • Oporezivanje otpremnine kod prestanka radnog odnosa zbog odlaska u penziju i u slučaju otkaza kada za isti zaposlenik nije kriv, u Distriktu 	<p>Zakonodavstvo: BiH</p> <p>Uskladiti principe obračuna i stopa doprinosa na raznim nivoima vlasti u BiH (entiteti, Distrikt i kantoni u FBiH) za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regres za godišnji odmor • Naknade za prevoz • Plaćanja zaposlenicima na bolovanju • Plaćanja zaposlenicima na porodiljskom odsustvu • Refundiranje troškova poslodavcu u slučajevima bolovanja i porodiljskog odsustva • Usaglasiti Zakon o porezu na dohodak Distrikta sa Zakonima o porezu na dohodak RSa i FBiH te na taj način izuzeti otpremnine od oporezivanja u Distriktu <p>Praktični aspekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uspostava mehanizma koji će osigurati refundaciju poslodavcima na svim nivoima
Zakon o izvršnom postupku	<p>Zakonodavstvo: BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvrđivanje dužnikove imovine ne obuhvata vjerodostojnu ispravu • Zloupotreba postupka povodom prigovora protiv rješenja o izvršenju • Nejasno definisano utvrđivanje vrijednosti nepokretnosti • Zloupotreba postupka utvrđivanja prodajne cijene • Regulativa nije precizirala detalje izvršenje na pokretnim stvarima • Pravila vođenja i održavanja licitacije nisu definisana • Različito tumačenje odredbe kod prodaje nepokretnosti • Različita praksa sudova prilikom donošenja rješenja o namirenju • Nepotpune informacije o zaduženju dužnika • Rok neprecizno definisan u oblastima: • Namirenje izvršenja • Ročišta za diobu • Rješenja o namirenju 	<p>Zakonodavstvo: BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proširiti Zakon i pored izvršnih obuhvatiti i vjerodostojne isprave kod postupka utvrđivanja dužnikove imovine • Zakonom onemogućiti odugovlačenje sa naplatom potraživanja, prvenstveno u slučaju mjenice i čeka, npr. tako što se u slučaju ulaganja prigovora na rješenje o izvršenju izvršni postupak neće obustaviti već će se izvršenik (a ne tražilac izvršenja) uputiti na parnicu • Otkloniti nedoumice oko obustave izvršenja jasnijim definisanjem značenja „djelimičan iznos potraživanja povjerioca“, preciznim navođenjem u kojem iznosu/procentu, npr. 1/3 ili sl. potraživanja se radi • Urediti slučajeve zloupotrebe postupka utvrđivanja prodajne cijene osiguranjem adekvatnih mehanizma • Pridvidjeti zabilježbu izvršenja na putničkom motornom vozilu kod nadležnog Ministarstva unutrašnjih poslova u saobraćajnoj knjižici da bi se izbjegla prodaja vozila prije namirenja tražioca izvršenja kao i mogućnost faktičkog otuđenja vozila putem davanja punomoći drugim licima • Zakonom regulisati detaljno tok same licitacije da bi se izbjegla zloupotreba postupka • Zakonom jasno definisati šta znači odredba da se nepokretnost „može prodati bez

Oblast	Problemi	Ključne preporuke
		<p>ograničenja najniže cijene"</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakonom jasno definisati rješenje o namirenju, odnosno odrediti za koliko je povjerilac namiren ukoliko isti i kupi založenu nepokretnost • Zakonom precizirati da su poslodavci dužni u potvrdi o visini primanja navesti već sva postojeća zaduženja, stvarna i potencijalna, te da povjerilac koji je prvi dobio ovjerenu saglasnost ima pravo prvenstva u prinudnoj naplati sa plate • Zakonom jasno definisati rok za namirenje tražilaca izvršenja 15, 30 ili 60 dana • Definirati konkretan rok u kojem sud mora zakazati ročište za diobu cijena • Definirati konkretan rok kod rješenja o namirenju umjesto "bez odlaganja" npr. u roku od 15 ili 30 dana
<p>Građevinske dozvole</p>	<p>Zakonodavstvo: FBiH, Kanton Sarajevo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relevantnim zakonima nije precizno definisan prenos građevinske dozvole u Kantonu Sarajevo <p>RS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakonom o prostornom uređenju nije definisan tretman telekomunikacionog sektora <p>Praktični aspekti: BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neefikasna obrada zahtjeva 	<p>Zakonodavstvo: FBiH, Kanton Sarajevo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakonom regulisati pitanje prenosa građevinske dozvole u Kantonu Sarajevo <p>RS</p> <ul style="list-style-type: none"> • U Zakon o prostornom uređenju unijeti telekomunikacionu infrastrukturu - postavka mreže, opreme i objekata <p>Praktični aspekti: BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unaprijediti proces obrade zahtjeva za građevinskim dozvolama u cijeloj BiH • Poštovati zakonske rokove za obradu zahtjeva • Uspostaviti sistem sortiranja pristiglih zahtjeva po određenim parametrima: poslovni ili civilni sektor, vrijednosti projekta, itd.
<p>Zakon o likvidaciji kompanija FBiH</p>	<p>Zakonodavstvo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedorečenost procedure likvidacije • Različite prakse u sudovima po pitanju dostave dokumentacije za likvidaciju • Različite prakse u sudovima po pitanju podnošenje potvrde o izmirenju poreznih obaveza prilikom otvaranja procesa likvidacije <p>Praktični aspekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nemogućnost uvida u listu društava u postupku likvidacije u sudskom registru 	<p>Zakonodavstvo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakonom adekvatnije urediti tok likvidacionog postupka, položaj, prava i obaveze likvidatora • U Zakon uvrstiti listu sve dokumentacije koju je podnosilac prijedloga za otvaranje likvidacionog postupka dužan dostaviti i precizno definisati kada se koji dokument mora dostaviti • Zakonom regulisati obavezu da se postupak likvidacije upisuje u registar društava i da za vrijeme likvidacije firma društva sadrži riječi „u likvidaciji“ <p>Praktični aspekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ujednačiti sudsku praksu po pitanju podnošenje potvrde o izmirenju poreznih obaveza prilikom otvaranja procesa likvidacije, i relevantnim propisima

Oblast	Problemi	Ključne preporuke
		definisati da porezna uprava ima isti položaj kao i ostali povjerioci društva u toku likvidacije

3. O VIJEĆU STRANIH INVESTITORA

Vijeće stranih investitora je poslovno udruženje koje okuplja investitore koji su dosada uložili preko 8 milijardi KM u BiH i koji zapošljavaju preko 10.000 zaposlenika. Naša misija je promocija inicijativa i pružanje praktične podrške svim investitorima da bi se unaprijedilo poslovno okruženje u zemlji kroz kontinuirani dijalog sa BiH vlastima.

Kroz niže navedene aktivnosti VSI pruža pogodnosti svojim članicama:

(i) Zagovaranje promjena kroz ...

- Zastupanje interesa članica
- Pokretanje različitih inicijativa sa ciljem unaprijeđenja pravnog i regulatornog okvira u određenim sektorima
- Razvoj publikacije Bijela knjiga. Njena svrha je da vlastima BiH predloži program prioriternih reformi koje bi pomogle u otklanjanju ključnih prepreka ulaganjima

(ii) Odnosi sa vladom kroz ...

- Organizaciju redovnih foruma sa visokim zvaničnicima
- Saradnju sa vladinim dužnosnicima i drugim partnerima
- Organizovanje Adhoc timova da bi se pružio zajednički glas institucijama

(iii) Pružanje mogućnosti poslovnog umrežavanja kroz...

- Poticanje saradnje među svojim članicama
- Prilika za sponzorstvo projekata /događaja

(iv) Distribucija informacija kroz ...

- Redovne forume i sastanke
- Kvartalni bilten

Članstvo je otvoreno za strane i domaće kompanije i fizička lica koja dijele ciljeve VSIa i koji žele učestvovati u aktivnostima Udruženja.

Pridružite se dinamičnom poslovnom udruženju u BiH i pružite podršku kreiranju jedinstvenog uticaja na poslovno okruženje.

4. PREPREKE ULAGANJU

Izdanje Bijele knjige za 2009. godinu razmatra osam oblasti koje su značajne za priliv investicija u zemlju. Teme predstavljene u ovoj publikaciji odražavaju iskustva sa kojima su se naše članice susretale u poslovnom okruženju. U pojedinim dijelovima samo su istaknuti problemi sa kojima su se naše članice suočavale u jednom entitetu, ali to ne znači da isti ili slični problemi nisu prisutni i u drugom entitetu ili Distriktu.

Sljedeće oblasti su obuhvaćene:

- Poslovna registracija
- Privremeni boravak i radna dozvola
- Zakon o privrednim društvima
- Porezi
- Prava koja proizlaze iz radnog odnosa i porezi
- Zakon o izvršnom postupku
- Građevinske dozvole
- Zakon o likvidaciji kompanija FBiH

Svako poglavlje sadrži (i) tabelu koja sadrži kratak pregled prednosti, nedostataka i institucija u toj oblasti, (ii) narativni pregled ključnih problema i (iii) prezentaciju glavnih preporuka za reformu.

4.1. POSLOVNA REGISTRACIJA

U odnosu na prethodnu godinu postupak poslovne registracije neznatno je ubrzan. U izvještaju Svjetske banke Doing Business za 2010. godinu BiH je sa 162. pozicije u 2009. godini zauzela 160. mjesto u 2010. godini. U aprilu 2009. godine Vijeće ministara BiH zadužilo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (MVTEO BiH) da pristupi reformama Zakona o politici direktnih stranih ulaganja BiH i pojednostavi proceduru registracije za strane investitore. Očekivati je da će najavljene reforme polučiti rezultate u narednoj godini.

Tabela 2

Poslovna registracija	
<p>Poboljšanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proces trajanja sudske registracija za kompanije koje se prvi put registruju skraćen sa 5 - 45 dana, na 5 - 20 dana • Elektronska prijava za registraciju kompanije je dostupna na web stranama pojedinih sudova 	<p>Glavni nedostaci:</p> <p>BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veliki broj institucija na različitim nivoima uključen u postupak registracije • Neusaglašena entitetska regulativa koja reguliše postupak registracije • Nedosljednost u sprovođenju zakona i neujednačena praksa državnih službenika • Neefikasnost državnih službenika koja rezultira kašnjenjem u obradi zahtjeva • Neprihvatanje validnih dokumenata za registraciju (npr. elektronskih bankovnih uplatnica) • Nepostojanje službi za informisanje zainteresovanih lica i nepostojanje informacija na jednom mjestu u elektronskoj formi <p>FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompleksniji postupak obrade statusnih izmjena
<p>Ključne institucije uključene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • UIO BiH, MVTEO BiH • Resorna entitetska ministarstva, entitetski zavodi za statistiku, penziono i zdravstveno osiguranje, porezne uprave • Kantonalna ministarstva • Opštinski sudovi, inspekcije 	

U odnosu na prethodnu godinu, broj institucija uključenih u cjelokupan postupak registracije ostao je nepromijenjen, u FBiH 13, u RSu 11, i institucije u postupku dolaze sa svih nivoa vlasti: državne, entitetske, kantonalne i opštinske. Niže su identifikovani neki od nedostataka postupka poslovne registracije na koje ukazuju članice VSIa.

ISKUSTVA: PROBLEMI I PREPORUKE

- **BOSNA I HERCEGOVINA**
- **Dostupnost opštih informacija o postupku registracije nije adekvatna**

PROBLEM

Informacije vezane za postupak registracije nisu javno dostupne na jednom mjestu. Imajući u vidu da pored krovnih zakona postoji entitetska regulativa, a u FBiH i kantonalna

regulativa, procedura u postupku registracije značajno varira. Nepostojanje službi za informisanje zainteresovanih lica pri institucijama ili ažuriranih web strana značajno usporavaju proces prikupljanja informacija kao što su: dokumentacija koju je potrebno dostaviti, visina taksi, kontakt detalji, i slično. Jedan od primjera je i nedostupnost kantonalnih propisa. Propisi kantona¹ nisu objavljeni na stranicama kantonalnih vlada, a ni službene novine (npr. Hercegovačko-Neretvanjskog Kantona i Zeničko-Dobojskog Kantona) ne čuvaju u arhivi sve objavljene propise. Također, trenutno na web stranama pojedinih sudova mogu se naći uputstva vezana za prijavu registracije, ali uputstva nisu standardizovana za sve sudove.

PREPORUKA

Potrebno je objaviti informacije o postupku registracije na web stranama svih institucija uključenih u postupak ukoliko web strane postoje, ili na oglasnim pločama institucija naznačiti kontakt detalje odjela/osobe gdje se mogu dobiti potrebne informacije. Pravljenje uputstava, i navođenje referentnih zakona i svih informacija vezanih za proces registracije značajno bi olakšalo upoznavanje stranaka sa postupkom.

Potrebno je usaglasiti uputstva za prijavu registracije između svih sudova i omogućiti jednostavno unošenje informacija u uputstvo od strane krajnjih korisnika.

- **Nedosljednost u obradi zahtjeva za registraciju pri sudovima**

PROBLEM

Iako su Zakoni o registraciji privrednih subjekata jasni i decidno navode dokumentaciju koja je potrebna za registraciju poslovnog subjekta, često se u praksi zahtijevaju dodatni dokumenti koji nisu zakonom predviđeni, ili čak sudija donese oprečne zaključke u istom predmetu.

Na primjer, došlo je do promjene direktora društva. Od stranke se zahtijeva da, pored uvjerenja o nepostojanju neizmirenih novčanih prekršajnih kazni za društvo, dostavi i uvjerenje za osobu koja se razrješava dužnosti. Iako regulativa ne predviđa dostavljanje uvjerenja o nekažnjavanju osobe koja se razrješava dužnosti, u praksi se taj dokument zna zahtijevati.

PREPORUKA

Potrebno je dosljedno primijeniti zakone. Ukoliko stranka nije prvi put sudu dostavila potpunu dokumentaciju uz prijavu, neophodno je da sudija u jednom zaključku navede sve propuste pri dostavi dokumentacije. Time bi se izbjeglo nepotrebno odugovlačenje postupka uzrokovano činjenicom da se za isti predmet u više navrata zahtijevaju različite vrste izmjena, iako se na sve nedostatke moglo ukazati u jednom zaključku.

- **Kolektivni godišnji odmori i nenajavljena odsustva ne doprinose efikasnom radu sudova**

PROBLEM

U praksu pojedinih sudova uvedeno je korištenje kolektivnih godišnjih odmora. Imajući u vidu trenutnu ekonomsku krizu, zaostale neriješene predmete pri sudovima i priliv novih predmeta, uvođenjem kolektivnih godišnjih odmora poslovni sektor, iz kojeg se generišu

¹ Izuzetak je Sarajevski kanton

prihodi za rad svih državnih institucija, dovodi se u nezavidan položaj. Kompanije, u prosjeku, čekaju minimalno tri mjeseca na zakazivanje ročišta. Dodatna odgađanja od tri do četiri radne sedmice usljed korištenja kolektivnih godišnjih odmora dodatno odlažu rješavanje predmeta. Ukoliko se na statusne izmjene mora čekati od dva do tri mjeseca, često se druge vezane aktivnosti kompanije ugrožavaju. Na primjer, u kompaniji je postavljen novi direktor i novi direktor je strani državljanin. Ukoliko je sudu potrebno dva mjeseca da registruje tu izmjenу, proces izdavanja radne dozvole za tog stranog državljanina se produžava, potpisivanje svih ugovora u ime firme se odgađa, itd.

Ukoliko je predmetni sudija na godišnjem odmoru/bolovanju/obuci/seminaru/studijskom putovanju predmet do daljnjeg stoji na čekanju što nepotrebno dovodi do odugovlačenja postupka registracije i ostalih postupaka koji se vode pri sudovima.

PREPORUKA

Potrebno je organizovati rad suda tako da kontinuirano pruža uslugu privatnom sektoru i građanima. Sva odsustva (izuzev bolovanja) neophodno je unaprijed planirati i o tome blagovremeno obavijestiti stranke. U slučaju dužih bolovanja, registracioni predmeti trebaju biti dodjeljeni drugim sudijama.

- **FEDERACIJA BiH**
- **Nejasno definisanje slučajeva koji mogu dovesti do prekida postupka registracije**

PROBLEM

Zakon o registraciji poslovnih subjekata FBiH² predviđa da ako nadležni registarski sud posumnja u postojanje neke činjenice od koje zavisi da li je zahtjev za upis u registar u saglasnosti s tim ili drugim zakonima, a ukoliko je za utvrđivanje te činjenice nadležan drugi sud, postupak registracije će biti prekinut do donošenja pravomoćnog rješenja kojim je završen taj drugi postupak. U praksi je bilo slučajeva da se pomenuta odredba dosta široko tumači, te se postupak registracije prekidaо i u slučajevima kada je društvo paralelno vodilo parnični postupak koji nije bio povezan sa predmetnom statusnom promjenom. Imajući u vidu vrijeme potrebno za okončanje parničnog postupka, neosnovano prekidanje postupka registracije dovodi do nenadoknadivih gubitaka, kao i poteškoća u svakodnevnim poslovnim aktivnostima društva.

PREPORUKA

Kako Zakonom nije precizirano od kojih činjenica zavisi zahtjev za upis u registar, trebalo bi konkretnije definisati koje činjenice mogu dovesti do prekida postupka registracije.

- **Notarska obrada za izmjene i dopune osnivačkog akta**

PROBLEM

Posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o registraciji poslovnih subjekata FBiH³ sve izmjene i dopune osnivačkog akta društva moraju biti notarski obrađene u cilju registracije predmetne statusne promjene kod nadležnog suda. Uvođenjem koraka gdje je notarska obrada potrebna za svaku izmjenу i dopunu osnivačkog akta, postupak registracije dodatno

² Član 55, Stav 2 i 3

³ Službene novine FBiH 43/09

se komplikuje i poskupljuje. Ujedno, novim zakonskim izmjenama dolazi do dodatnih neusaglašenosti regulatornog okvira između entiteta, gdje notari u FBiH imaju značajno veće ovlasti nego što je to slučaj u RSu.

PREPORUKA

Izmjena Zakona o registraciji poslovnih subjekata u FBiH gdje se ne bi zahtijevalo da svaka izmjena osnivačkog akta mora biti notarski obrađena.

- **Termin konsultacija sa registracionim sudijama u Općinskom sudu Sarajevo**

PROBLEM

U Općinskom sudu Sarajevo ukinut je termin za konsultacije koji privrednici smatraju dragocjenim u slučajevima kada im donesena rješenja ili zaključci, kojima se nalaže dopuna i/ili korekcija podnesene prijave i priložene dokumentacije, nisu jasni ili kada je potrebno provjeriti generalni stav registracionog sudije o pitanjima za koja ne postoji značajna sudska praksa.

PREPORUKA

Obzirom da je zakazivanje termina za konsultacije uobičajena praksa u drugim sudovima, potrebno je ponovo uvesti istu praksu i u Općinski sud Sarajevo.

Ključne preporuke

POSLOVNA REGISTRACIJA

- **Zakonodavstvo:**
FBiH
 - U Zakonu o registraciji poslovnih subjekata definisati koje činjenice mogu dovesti do prekida postupka registracije
 - Izmjene Zakona o registraciji poslovnih subjekata gdje se ne bi zahtijevalo da svaka izmjena osnivačkog akta mora biti notarski obrađena
- **Praktični aspekti:**
BiH
 - Objaviti sve informacije o cjelokupnom postupku poslovne registracije na web stranama insititucija uključenih u postupak registracije
 - Dosljedno primjenjivati zakone u obradi zahtjeva za registraciju pri sudovima
 - Organizovati rad sudova tako da kontinuirano pružaju uslugu krajnjim korisnicima
 - Dugoročno rješenje je izmještanje procesa registracije izvan suda, po uzoru na zemlje u okruženju i uspostava One-Stop-Shop online registracije
- **FBiH**
 - Uvesti u praksu Općinskog suda Sarajevo termin za konsultacije sa strankama

4.2. PRIVREMENI BORAVAK I RADNA DOZVOLA

Stupanjem na snagu Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH⁴ i relevantnih podzakonskih akata⁵, te Zakona o zapošljavanju stranih državljana i lica bez državljanstva RS⁶ proces dobivanja privremenog boravka i radne dozvole za strane državljane je olakšan u određenim segmentima i u zavisnosti od entiteta u kojem strani državljanin podnosi zahtjev za radnu dozvolu.

Početakom 2009. godine Parlament FBiH nije usvojio predložene izmjene i dopune Zakona o zapošljavanju stranaca FBiH⁷, tako da Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH i Zakon o zapošljavanju stranaca FBiH nisu usklađeni. U 2009. godini Programom Ministarstva civilnih poslova BiH planirana je izrada nacrtu Zakona o zapošljavanju i radu stranaca i migranata u BiH⁸.

Tabela 3

Privremeni boravak i radna dozvola	
<p>Poboljšanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na državnom nivou usvojeni podzakonski akti koji regulišu oblast izdavanja privremenog boravka i radne dozvole • U RSu usvojen Zakon o zapošljavanju stranih državljana i lica bez državljanstva • Služba za strance⁹ prihvata dostavljanje jedne potvrde o nekažnjavanju kod postupka produženja boravišne dozvole • Stranci sa odobrenim stalnim boravkom u BiH imaju pravo na rad u BiH kao i državljani BiH • Pojedine informacije o postupku dobivanja privremenog boravka dostupne na web strani¹⁰ Ministarstva sigurnosti BiH • Formiran registar stranih lica <p>Ključne institucije uključene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ministarstvo sigurnosti BiH, Služba za strance • Entitetska ministarstva rada, zavodi/službe za zapošljavanje, • Kantonalni zavodi za zapošljavanje 	<p>Glavni nedostaci:</p> <p>BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neusaglašenost Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH i Zakona o zapošljavanju stranaca FBiH • Nedosljednost državnih institucija u sprovođenju regulative • Nedostatak komunikacije i razmjene informacija između institucija • Kod postupka produženja radne dozvole zahtijevaju se ovjerene kopije dokumenata koji su prethodno dostavljeni <p>FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nemogućnost izdavanja dozvole za rad stranim državljanima koji su na privremenoj osnovi angažovani u FBiH uz već postojeći ugovor u svojoj matičnoj zemlji

Niže su navedeni problemi sa kojima se susreću članice VSIa, kao i preporuke za unaprijeđenje postupka.

⁴ Službeni list BiH 36/08

⁵ Službeni list BiH broj 81/08, Pravilnik o ulasku i boravku stranaca

⁶ Službeni glasnik RS 24/09

⁷ Službeni list FBiH 8/99

⁸ Program rada Vijeća ministara BiH za 2009. godinu, www.vijeceministara.gov.ba

⁹ Ministarstvo sigurnosti BiH

¹⁰ www.msb.gov.ba

ISKUSTVA: PROBLEMI I PREPORUKE

- **BOSNA I HERCEGOVINA**
- **PRIVREMENA BORAVIŠNA DOZVOLA**
 - **Nedosljednost u sprovođenju zakona i nekoordiniranost državnih organa i institucija u razmjeni informacija**

PROBLEM

Prilikom produženja odobrenja za privremeni boravak strani državljanin je obavezan Službi za strance pri Ministarstvu sigurnosti BiH dostaviti ovjerene kopije dokumenata koje su već dostavljene prethodne godine/godina. Istovremeno, Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH¹¹ nalaže da je obaveza suda nadležnog za registraciju poslovnih subjekata da odmah, a najkasnije u roku od sedam dana od dana registracije poslovnog subjekta odnosno izmjene podataka, automatski dostavi Službi za poslove sa strancima potpune informacije o registraciji/izmjeni podataka. Promjene u registru poslovnih subjekata koje se spominju u Zakonu odnose se na: promjene vlasnika udjela/dionica, članova uprave/prokurista i članova nadzornog odbora registrovane pravne osobe. U praksi dolazi do propuštanje državnih institucija da postupe u skladu sa ovim Zakonom i da razmjenjuju informacije. Dosadašnje iskustvo nije pokazalo da nadležni sudovi poštuju ili slijede ovu praksu koja je i zakonska obaveza.

PREPORUKA

Služba za poslove sa strancima je već formirala pojedine registre stranih osoba i u njih unijela podatke koji se odnose na njihov položaj u pravnim licima. U skladu s tim potrebno je stvoriti praksu međusobne komunikacije i koordiniranog rada između Službe za poslove sa strancima i sudova nadležnih za registraciju poslovnih subjekata. Sudovi su Zakonom obavezni dostavljati potpune informacije o registraciji/izmjeni podataka nadležnoj Službi za strance. Time bi se izbjegla obaveza dostavljanja kopija dokumenata koje su već prethodne godine/godina dostavljeni Službi za strance.

- **FEDERACIJA BiH**
- **RADNA DOZVOLA**
 - **Neusaglašenost zakona i prakse vezano za postupak izdavanja radne dozvole prije odobrenja privremenog boravka u Kantonu Sarajevo**

PROBLEM

Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH¹² ne predviđa potrebu da strani državljanin prvo mora doći lično u BiH i prijaviti svoj boravak da bi pokrenuo postupak dobivanja radne dozvole prije odobrenja privremenog boravka. Poslodavac može pokrenuti proceduru izdavanja radne dozvole.

Zakon o zapošljavanju stranaca FBiH¹³ i praksa Zavoda za zapošljavanje Kantona Sarajevo nalažu da se u postupku izdavanja radne dozvole po prvi put treba dostaviti potvrda o prijavi mjesta boravka, što je navedeno i na formalnom obrascu¹⁴ zahtjeva za izdavanje radne

¹¹ Član 86

¹² Članovi 77, 80

¹³ Član 7

dozvole kod Zavoda. U decembru 2008. godine, FBiH Ministarstvo rada i socijalne politike dostavilo je dokument¹⁵ svim kantonalnim službama za zapošljavanje navodeći: "Federalno ministarstvo rada i socijalne politike smatra da se do usklađivanja Zakona zapošljavanju stranaca primjenjuju odredbe Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu kako u slučaju izdavanja radne dozvole prije odobrenja privremenog boravka tako i u slučaju izuzetaka od posjedovanja iste".

PREPORUKA

Potrebno je uskladiti BiH i FBiH Zakon po pitanju izdavanja radne dozvole po prvi put za strane državljanine. U prelaznom periodu potrebno je da Zavod za zapošljavanje Kantona Sarajevo postupa u skladu sa dokumentom dostavljenim od strane FBiH Ministarstva rada i socijalne politike.

- **Radna dozvola ne može biti izdata u specifičnim slučajevima bez potpisanog ugovora o radu**

PROBLEM

Na međunarodnim tenderima za građevinske i montažerske radove koje raspisuju pravna lica iz BiH u najvećem broju slučajeva poslove dobivaju strana pravna lica koja nemaju sjedište u BiH. Razlog tome je da za specifične industrije u BiH nema kvalifikovane radne snage te se javlja potreba za angažmanom stranih državljanina čije je znanje potrebno pri implementaciji tih projekata. Projekti mogu trajati i nekoliko godina i za vrijeme njihovog trajanja strana pravna lica u BiH angažuju vlastite kadrove, strane državljane, koji posjeduju specifične vještine. Da bi ovi zaposlenici stranog pravnog lica, koji u BiH ostaju duže od 3 mjeseca, mogli dobiti radnu dozvolu Zakon o zapošljavanju stranaca FBiH propisuje da oni moraju prethodno zaključiti ugovor o radu sa poslodavcem u BiH.

PREPORUKA

U drugim zemljama postoji mogućnost izdavanja radne dozvole po osnovu izaslanja/detašmana iz matične zemlje gdje strani državljanin ima zasnovan stalni radni odnos, a po potrebi može biti angažovan na projektima koje njegova kompanija realizuje u drugoj zemlji. Postoje dva rješenja ovog problema: (i) izmijeniti Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH član 84. „stav o” tako da on glasi „stranci koji obavljaju poslove vezane za isporuku, montažu i servis mašina ili opreme, ako njihov rad ne traje duže od 6 mjeseci neprekidno niti duže od ukupno od dvije godine sa prekidima“, ili (ii) izmijeniti Zakon o zapošljavanju stranaca FBiH i dozvoliti izdavanje radne dozvole u BiH po osnovu uvjerenja o privremenom izaslanju iz matične zemlje koje izdaje nadležno Ministarstvo rada bez da strano lice mora prethodno zaključiti ugovor o radu sa poslodavcem u BiH.

- **Nepostupanje u skladu sa pozitivnim propisima po pitanju radnog vremena stranog državljanina**

PROBLEM

U dosadašnjoj praksi Zavod za zapošljavanje Kantona Sarajevo odbijao je produžiti radnu dozvolu stranom državljaninu čije puno radno vrijeme traje manje od 40 sati sedmično. Stranac može dobiti radnu dozvolu na radno vrijeme od 20 sati sedmično samo ukoliko će preraspodjela njegovog radnog vremena biti takva da će obavljati poslove na dva različita radna mjesta u dvije različite države. U odluci koju će osnivač donijeti, a u kojoj će biti

¹⁴ <http://www.juszzks.com.ba/ba/zahtjev-za-izdavanje-radne-dozvole.html>

¹⁵ Dopis broj 03-34/10-1979/08

izvršena preraspodjela radnog vremena stranog državljanina, mora biti pojašnjeno da je njegovo fizičko prisustvo na radnom mjestu moguće i logično u obje države. Pored navedenog, neophodno je dostaviti dokaze o zaposlenju u drugoj državi. Prijava stranog državljanina koji je dobio radnu dozvolu vrši se na 20 sati sedmično samo ukoliko su dostavljeni dokazi da je strani državljanin zaposlen i u inostranstvu. Ukoliko se dokazi ne dostave, prijava se mora izvršiti na 40 sati sedmično.

Navedena praksa je u suprotnosti sa pozitivnim propisima. Zakonom o zapošljavanju stranaca FBiH nije određeno radno vrijeme na koje zaposlenik strani državljanin mora biti angažovan kako bi dobio radnu dozvolu. Zakonom o radu FBiH¹⁶ kojim su regulisani radni odnosi predviđeno je da puno radno vrijeme zaposlenika ne može biti duže od 40 sati sedmično, što predstavlja gornju granicu trajanja punog radnog vremena. Puno radno vrijeme ne može biti duže od 40 sati sedmično, ali nema smetnje da se ono kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu utvrdi u kraćem trajanju. Ne postoji zakonsko ograničenje da puno radno vrijeme traje i manje od 40 sati sedmično jer regulisanje ovog pitanja je u isključivoj nadležnosti poslodavca.

PREPORUKA

Neophodno je uskladiti praksu i postupati u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima. Druga mogućnost je usvajanje pravila kojim će biti utvrđene donje granice trajanja punog radnog vremena stranog zaposlenika.

Ključne preporuke

PRIVREMENI BORAVAK I RADNA DOZVOLA

- **Zakonodavstvo:**

- **BiH**

- (i) Omogućiti stranim državljanima koji obavljaju poslove vezane za isporuku, montažu i servis mašina ili opreme, a ako njihov rad ne traje duže od 6 mjeseci neprekidno niti duže od ukupno od dvije godine sa prekidima, da budu izuzeti od postupka dobivanja radne dozvole, ili (ii) izvršiti izmjene Zakona o zapošljavanju stranaca FBiH te izdati radnu dozvolu za rad u BiH po osnovu uvjerenja o privremenom izaslanju iz matične zemlje koje izdaje nadležno Ministarstvo rada

- **FBiH**

- Usaglasiti Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH i Zakon o zapošljavanju stranaca FBiH

- **Praktični aspekti:**

- **BiH**

- Unaprijediti komunikaciju i koordinaciju između Službe za poslove sa strancima i sudova nadležnih za registraciju poslovnih subjekata
 - Objaviti procedure za dobivanje/produženje privremene boravišne i radne dozvole na web stranama svih institucija zaduženih za izdavanje navedenih dozvola

- **FBiH**

- Relevantne institucije da postupaju u skladu sa regulativom i pozitivnim pravnim propisima po pitanju radnog vremena stranog državljanina

¹⁶ Službene novine FBiH 43/99, Član 29

4.3. ZAKON O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA

U RSu je u decembru 2008. godine usvojen novi Zakon o privrednim društvima¹⁷ koji treba da stupi na snagu sa 01.01.2010. godine. U FBiH zadnje izmjene i dopune Zakona o privrednim društvima usvojene su, također, u decembru 2008. godine. Iako je Zakonodavna komisija Predstavničkog doma i Doma naroda FBiH imala obavezu da objavi prečišćeni tekst Zakona 90 dana nakon objavljivanja u Službenim novinama, do augusta 2009. godine prečišćeni tekst nije objavljen.

Tabela 4

Zakon o privrednim društvima	
Poboljšanja: -	Glavni nedostaci:
Ključne institucije uključene: • Resorna entitetska ministarstva	BiH <ul style="list-style-type: none"> • Neusaglašenost zakona između entiteta i Distrikta • Nedorečenost pojedinih članova Zakona, što u praksi dovodi do nedoumice u primjeni FBiH <ul style="list-style-type: none"> • Neusaglašenost Zakona o privrednim društvima FBiH sa Zakonom o tržištu vrijednosnih papira FBiH • Nedovoljna informisanost i uključenost privatnog sektora u proces konsultacija pri izradi nacrtu zakona i podzakonskih akata. Ujedno, radne verzije izmjena i dopuna zakona i podzakonskih akata nisu javno dostupne

Niže su identifikovani neki od nedostataka Zakona o privrednim društvima na koje ukazuju članice VSIa.

ISKUSTVA: PROBLEMI I PREPORUKE

- **BOSNA I HERCEGOVINA**
- **Konverzija potraživanja u kapital**

PROBLEM

Postojeći zakon u FBiH i Distriktu, te novi zakon RSa¹⁸ ne predviđaju mogućnost konverzije kredita i drugih potraživanja u dionice/akcije odnosno vlasnički udjel. Izuzetak su u Distriktu potraživanja vezana za zaposlenika u određenim slučajevima, mada se i tu radi o uslovnom povećanju kapitala; te u RSu u slučaju konverzije duga po osnovu javnih prihoda i u određenim slučajevima u postupku privatizacije. Zakon isključivo tretira izdavanje i konverziju potraživanja u vidu zamjenjivih obveznica. Ovim ograničenjem kompanije nisu u mogućnosti zadužiti se kod međunarodnih finansijskih institucija i privatnih fondova u vidu zamjenjivog/konvertibilnog kredita (tj. kredita koji bi se eventualno mogao pretvoriti u kapital - dionice/akcije, odnosno vlasnički udio).

¹⁷ Službene novine RS 127/08

¹⁸ Stupa na snagu 01.01.2010. godine

PREPORUKA

Potrebno je ugraditi u postojeće zakone mogućnost konverzije kredita i drugih potraživanja u dionice/akcije odnosno vlasnički udjel, te definisati uslove ove konverzije odnosno zamjene.

- **Zabrana finansiranja kupovine dionica**

PROBLEM

Postojeći Zakon u FBiH u samo jednoj rečenici reguliše zabranu finansiranja kupovine dionica, zabranjujući dioničkom društvu da daje i garantuje avanse, zajmove i kredite za prodaju svojih dionica¹⁹. Ova zabrana nije eksplicitno predviđena za društvo sa ograničenom odgovornošću, ali se shodnom primjenom odredaba ovog Zakona o dioničkim društvima na društva sa ograničenom odgovornošću²⁰ može zaključiti da zabrana vrijedi i za ovaj oblik društva. U Distriktu situacija je slična, dok je u novom zakonu RSa ovo pitanje nešto preciznije regulisano i za dioničko društvo i za društvo sa ograničenom odgovornošću. Nepreciznost regulacije zabrane finansiranja kupovine dionica, naročito u FBiH, stvara pravnu nesigurnost u pogledu dozvoljenosti određenih pravnih poslova, naročito kod preuzimanja/kupovine privrednih društava.

PREPORUKA

Finansiranje kupovine dionica/udjela potrebno je preciznije regulisati u Zakonu FBiH. Potrebno je pojasniti da li se zabrana odnosi i na društvo sa ograničenom odgovornošću, na direktno i indirektno finansiranje i šta se smatra indirektnim finansiranjem, te pod kojim uslovima je finansiranje dozvoljeno.

- **FEDERACIJA BiH**
- **Osnivanje ogranka/podružnice stranog pravnog lica**

PROBLEM

Za razliku od zakona u RSu i Distriktu, Zakon u FBiH ne daje mogućnost osnivanja ogranka/podružnice („branch office“) stranog pravnog lica. Zakon u FBiH definiše samo supsidijarna društva. Strana pravna lica u FBiH imaju mogućnost jedino da osnuju posebno privredno društvo ili predstavništvo čije su aktivnosti ograničene na istraživanje tržišta, obavljanje propagandnih i informativnih poslova i predstavljanja stranog lica.

PREPORUKA

Ogranak odnosno podružnica je organizacioni dio privrednog društva koji nema svojstvo pravnog lica. Ogranak ima mjesto poslovanja i zastupnike, a poslove sa trećim licima obavlja u ime i za račun privrednog društva. Zakon u FBiH bi trebao omogućiti osnivanje ogranka/podružnice, kao što je predviđeno u većini jurisdikcija. Također, potrebno je uskladiti zakonske okvire entiteta i Distrikta.

¹⁹ Zakon o privrednim društvima FBiH, Član 237

²⁰ Zakon o privrednim društvima FBiH, Član 310

- **Upis i uplata dionica**

PROBLEM

Zakon u FBiH²¹ predviđa da se uplata dionica nove emisije u novcu može vršiti u ratama, u roku koji ne može biti duži od "šest mjeseci" od dana donošenja rješenja Komisije za vrijednosne papire FBiH o uspjeljoj emisiji dionica. Prema Zakonu o tržištu vrijednosnih papira u FBiH, emisija dionica se smatra uspjelom ako je iznos koji je odlukom o emisiji određen kao najmanji iznos za uspješnost emisije, upisan i uplaćen.

PREPORUKA

Potrebno je uskladiti tekstove Zakona o privrednim društvima FBiH i Zakona o tržištu vrijednosnih papira FBiH.

- **Rok za podnošenje zahtjeva za odobravanje javne ponude dionica**

PROBLEM

Zakon u FBiH²² predviđa da je nadzorni odbor dioničkog društva dužan podnijeti Komisiji za vrijednosne papire FBiH zahtjev za odobravanje javne ponude dionica najkasnije 30 dana od dana donošenja odluke o povećanju osnovnog kapitala. Zakonom o tržištu vrijednosnih papira FBiH rok utvrđen za podnošenje zahtjeva za odobrenje javne ponude dionica je 90 dana od dana donošenja odluke o emisiji, odnosno 60 dana prije dana određenog odlukom emitenta za početak upisa i uplate vrijednosnih papira.

PREPORUKA

Potrebno je uskladiti rokove između Zakona o privrednim društvima FBiH i Zakona o tržištu vrijednosnih papira FBiH.

- **Dostava materijala dioničarima za skupštinu dioničara**

PROBLEM

Zakon u FBiH²³ ne definiše u potpunosti potrebu da se, zajedno sa prijedlogom dnevnog reda, podnesu i prijedlozi odluka koji se uvrštavaju u dnevni red skupštine dioničara. Problem ostvarenja prava uvida u materijale skupštine postoji u slijedećim slučajevima: (i) nadzorni odbor nije objavio obavještenje o sazivanju skupštine dioničara na zahtjev podnesen od strane ovlaštenih lica; (ii) pet mjeseci po isteku poslovne godine nadzorni odbor nije sazvaio skupštinu radi izjašnjenja o godišnjem izvještaju društva.

PREPORUKA

U navedenim slučajevima potrebno je da podnosilac zahtjeva koji je ovlašten neposredno sazvati skupštinu dioničara bude obavezan utvrditi prijedloge odluka i tako omogućiti potpuno ostvarenje prava uvida u dokumente iz Člana 247 Zakona u FBiH. Uskladiti članove 244 i 247 Zakona.

²¹ Zakon o privrednim društvima FBiH, Član 135, Stav 1

²² Zakon o privrednim društvima FBiH, Član 143, Stav 2

²³ Zakon o privrednim društvima FBiH, Član 244

- **Povjerenje članovima nadzornog odbora**

PROBLEM

Zakonom u FBiH²⁴ je utvrđeno da se predsjednik i članovi nadzornog odbora imenuju na period od četiri godine s tim da, po isteku perioda od dvije godine od dana imenovanja, skupština društva glasa o povjerenju članovima nadzornog odbora. Obzirom da se drugim stavom istog člana Zakona daje mogućnost da se predsjednik i članovi nadzornog odbora mogu razriješiti i prije isteka mandata, proizlazi da je nepotrebno obavezno izjašnjavanje o povjerenju po isteku dvogodišnjeg mandata.

PREPORUKA

Korigovati tekst Zakona i izostaviti potrebu organizacije skupštine radi obaveznog izjašnjavanja o povjerenju članovima nadzornog odbora po isteku dvogodišnjeg mandata.

- **Dobna granica članova nadzornog odbora**

PROBLEM

Zakonom u FBiH²⁵ definisana starosna granica za izbor članova nadzornog odbora je 65 godina. Obzirom da članovi nadzornog odbora imaju specifičnu ulogu, prvenstveno vrše funkciju nadzora, i da se radni vijek generalno produžava, starosnu granicu za članove nadzornog odbora treba produžiti. Zakon o radu u FBiH predviđa mogućnost zaposlenja i nakon 65 godina života, dok je u državnim propisima o izboru sudija i tužilaca krajnja starosna granica utvrđena na 70 godina.

PREPORUKA

Sa tendencijom produženja radnog vijeka i u skladu sa drugim važećim zakonima u FBiH, potrebno je Zakonom produžiti starosnu dob za članove nadzornog odbora na minimalno 70 godina.

- **Limitiranje imenovanja za člana nadzornog odbora**

PROBLEM

Zakonom u FBiH²⁶ je određeno da direktor i član uprave dioničkog društva ne mogu biti predsjednik i član nadzornog odbora ili upravnog odbora u privrednim društvima ili institucijama. Odredba je imala za cilj spriječavanje sukoba interesa, ali ovako koncipirana je veoma restriktivna i nepotrebno limitira prava vlasnika da odredi jedno/isto lice da ga zastupa u nadzornom odboru njegovog supsidijara ili u više nadzornih odbora njegovih supsidijarnih društava.

Ujedno, odredba ne dovodi do harmonizacije propisa na teritoriju BiH. Zakon o preduzećima RS utvrđuje ograničenje izbora na najviše pet preduzeća pri čemu se članstvo u nadzornom odboru povezanih društava smatra članstvom u jednom nadzornom odboru.

PREPORUKA

Potrebno je od postojećeg ograničenja izuzeti povezana društva, uzimajući u obzir specifičnosti državnog i privatnog vlasništva.

²⁴ Zakon o privrednim društvima FBiH, Član 259, Stav 2

²⁵ Zakon o privrednim društvima FBiH, Član 260

²⁶ Zakon o privrednim društvima FBiH, Član 264, Stav 1

Ključne preporuke

ZAKON O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA

• **Zakonodavstvo:**

BiH

- U postojeće zakone ugraditi mogućnost konverzije kredita i drugih potraživanja u dionice/akcije odnosno vlasnički udjel, te definisati uslove konverzije odnosno zamjene
 - Potrebno je preciznije regulisati zakonom finansiranje kupovine dionica/udjela
- FBiH**
- Omogućiti osnivanja ogranka/podružnice stranog pravnog lica, kao što je predviđeno u većini jurisdikcija. Uskladiti zakonske okvire entiteta i Distrikta
 - Uskladiti Zakon o privrednim društvima i Zakon o tržištu vrijednosnih papira FBiH po pitanju upisa i uplate dionica i roka za podnošenje zahtjeva za odobravanje javne ponude dionica
 - Uskladiti članove Zakona o privrednim društvima (244, 247) vezano za dostavu materijala dioničarima za skupštinu dioničara
 - Ukinuti obavezu organizovanja skupštine o povjerenju članovima nadzornog odbora po isteku perioda od dvije godine
 - Produžiti starosnu dob za članove nadzornog odbora na minimalno 70 godina
 - Kod postojećeg organičenja na članstvo u nadzornim odborima izuzeti povezana društva, uzimajući u obzir specifičnosti državnog i privatnog vlasništva

• **Praktični aspekti:**

FBiH

- Uključiti privatni sektor u proces izmjena i dopuna zakona
- Organizovati javne rasprave i objavljivati nacрте svih zakona na web stranama relevantnih ministarstava i vlada, uz davanje mogućnosti predstavnicima privatnog sektora (domaćim i stranim kompanijama) da dostave komentare

4.4. POREZI

Kompanijama koje posluju na području cijele zemlje nedosljednost i složenost u sistemu oporezivanja privrednih društava i dalje predstavlja prepreku investiranju. BiH je rangirana na 154. poziciji od 181. zemlje po pitanju jednostavnosti plaćanja poreza.²⁷

Tabela 5

Porezi	
<p>Poboljšanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • U Distriktu oformljena radna grupa koja radi na nacrtu Zakona o porezu na dobit i Zakona o porezu na dohodak koji bi se trebali početi primjenjivati od 01.01.2010. godine <p>Ključne ustanove:</p> <ul style="list-style-type: none"> • UIO BiH • Državno i entitetska ministarstva finansija i poreske uprave • Kantonalne poreske uprave • Opštinske poreske ispostave 	<p>Nedostaci:</p> <p>BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bilateralni Sporazumi o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, kao i Sporazumi potpisani sa međunarodnim institucijama nisu javno dostupni, niti postoji uputstvo o načinu provođenja Sporazuma • Neujednačeno tumačenje i postupanje po istim poreznim zakonima od strane poreskih vlasti u svim administrativnim jedinicama • Nejednak porezni tretman zaposlenika koji žive u različitim administrativnim jedinicama • Nejasne zakonske odredbe za oporezivanje stranih državljana koji su u radnom odnosu u matičnoj zemlji, a izaslani su u BiH i koji obaveze za socijalno osiguranje plaćaju u matičnoj zemlji • Plaćanje doprinosa za socijalno osiguranje lineranim stopama • Mehanizam povrata PDVa nije zaživio u praksi u svim oblastima poslovanja • Nedostupnost informacija i nedostatak komunikacije između poreznih uprava i krajnjih korisnika • Neefikasna prinudna naplata potraživanja od klijenata koji imaju više transakcionih računa <p>FBiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nemogućnost registracije stranih pravnih lica sa sjedištem u inostranstvu kao poreskih obveznika • Oспорavanja porezne olakšice za proizvodna privredna društva

Niže su navedeni problemi sa kojima se susreću članice VSIa u oblasti poreza, kao i preporuke.

²⁷ PricewaterhouseCoopers Istraživanje: Plaćanje poreza 2009

ISKUSTVA: PROBLEMI I PREPORUKE

- **BOSNA I HERCEGOVINA**

- **Primjena međunarodnih sporazuma**

PROBLEMI

BiH

Međunarodni bilateralni Sporazumi o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, Sporazumi o socijalnom osiguranju, kao i o pristupanju BiH međunarodnim institucijama poput Svjetske banke, Međunarodne finansijske korporacije, Evropske banke za obnovu i razvoj i drugima nisu javno dostupni. Također, ne postoji jedinstven registar/centralna baza gdje se mogu naći svi naslijeđeni sporazumi potpisani ispred SFRJ, kao ni sporazumi/ugovori koji su potpisani i/ili ratifikovani ispred BiH. Državno ministarstvo ne prenosi nadležnosti za implementaciju međunarodnih Sporazuma na institucije nižeg nivoa (entitetska ministarstva finansija/porezne uprave) koje trebaju osigurati njihovu provedbu.

FBiH

Za primjenu porezne olakšice koja proističe iz međunarodnog Sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja porezni obveznici, po instrukcijama Porezne uprave FBiH, za svaku poslovnu situaciju u kojoj se može primijeniti određena porezna olakšica trebaju tražiti saglasnost Ministarstva finansija i trezora BiH. Zbog toga, Ministarstvo prima veliki broj zahtjeva za dobivanje saglasnosti o primjeni ovih sporazuma, a porezni obveznici dugo čekaju na njihovo izdavanje.

PREPORUKA

Neophodno je da Ministarstvo finansija i trezora BiH objavi sve važeće Sporazume o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, Sporazume sa zemljama koji su usvojeni a nisu još uvijek ratifikovani i Sporazume za koje je proces usvajanja u toku. Svi bilateralni Sporazumi bi trebali biti pohranjeni u jedinstven registar/centralnu bazu i javno dostupni svim poreznim obveznicima. Potrebno je da Ministarstvo finansija i trezora BiH donese Uputstvo za primjenu Sporazuma, koje će biti u skladu sa tumačenjem i pozitivnom poreznom praksom zemalja OECDa budući da većina važećih Sporazuma predstavljaju standarizovan OECD međunarodni Sporazum o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

POREZ NA DOHODAK

- **Nejasne zakonske odredbe poreza na dohodak i doprinosa za socijalno osiguranje**

PROBLEM

Državljeni BiH

Zaposlenici koji žive u RSu, a zaposleni su u FBiH imaju nejednak porezni tretman jer nemaju pravo na odbitak poreznih rashoda²⁸ i plaćaju porez na dohodak na veću osnovicu nego njihove radne kolege koji imaju prebivalište u FBiH (entitetu poslodavca).

²⁸ Osnovni lični odbitak, odbitak za izdržavane članove

Plaćanje doprinosa za socijalno osiguranje za zaposlenike koji imaju prebivalište u jednom entitetu, a primanja ostvaruju u drugom entitetu nije precizno definisano.

Strani državljani koji su u radnom odnosu u matičnoj zemlji a koji rade u BiH

U FBiH i RSu nejasne su zakonske odredbe za oporezivanje stranih državljana koji su u radnom odnosu u matičnoj zemlji a izaslani su u BiH, i koji obaveze za socijalno osiguranje plaćaju u matičnoj zemlji. Prema Zakonima o porezu na dohodak FBiH i RS stranci predstavljaju porezne rezidente i imaju pravo na porezne odbitke kao i ostali obveznici sa prebivalištem u FBiH i RS. Zbog različitih sistema socijalnog osiguranja u matičnoj zemlji iz koje dolazi uposlenik u BiH, nije jasno da li i koji doprinosi koje uposlenik plati u matičnoj zemlji mogu biti priznati za umanjenje porezne osnovice u FBiH ili RS.

FBiH

Strana lica se ne mogu registrovati kao porezni obveznici u FBiH jer Pravilnik²⁹ o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji poreznih obveznika nije predvidio mogućnost registracije stranih državljana i pravnih lica sa sjedištem u inostranstvu kao poreznih obveznika u FBiH. Pravilnik nije usklađen sa Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o porezu na dobit. Ovi zakoni zahtijevaju poreznu registraciju stranih lica, kao i pravnih lica koja po Zakonu o porezu na dobit predstavljaju stalnu poslovnu jedinicu u FBiH.

PREPORUKE

Državljeni BiH

Potrebno je uskladiti Zakone koje regulišu oporezivanje dohotka fizičkih lica sa prebivalištem na teritoriji FBiH, RS i Distriktu, a koji dohodak ostvaruju u drugoj administrativnoj jedinici tako da sva lica imaju jednak tretman u pogledu priznavanja poreznih odbitaka.

Također, potrebno je u Zakonu o doprinosima FBiH i RSa precizirati obavezu plaćanja doprinosa za socijalno osiguranje fizičkih lica sa prebivalištem na teritoriju FBiH, RS i Distrikta, a koji dohodak ostvaruju u drugoj administrativnoj jedinici, kao i mjesto i način ostvarivanja njihovih socijalnih prava (zdravstveno, penziono, dječiji doplatak, nezaposlenost).

Strani državljani koji su u radnom odnosu u matičnoj zemlji a koji rade u BiH

Potrebno je Pravilnicima o porezu na dohodak RS, FBiH i Distrikta precizirati priznavanje poreznih odbitaka za izaslana strana lica koja doprinose za socijalno osiguranje plaćaju u matičnim zemljama, kao i tehnike priznavanja drugih odbitaka na koje imaju pravo po Zakonu o porezu na dohodak FBiH, RS i Distrikta.

FBiH

Potrebno je izmijeniti ili dopuniti Pravilnik o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji poreznih obveznika na teritoriju FBiH³⁰ te omogućiti poreznu registraciju stranih fizičkih lica koja po Zakonu o porezu na dohodak FBiH predstavljaju porezne obveznike. Potrebno je i razviti sistem koji će biti uvezan sa institucijama ovlaštenim za platni promet, kako bi ova lica mogla uplaćivati svoju poreznu obavezu bez administrativnih poteškoća, a njihove uplate biti ispravo knjižene u poreznoj upravi.

²⁹ Službene novine FBiH 39/02, 1/03

³⁰ Službene novine FBiH 39/02, 1/03

- **Plaćanje doprinosa za socijalno osiguranje lineranim stopama**

PROBLEM

U sistemu socijalnog osiguranja postoji neujednačenost između (i) obračuna i plaćanja doprinosa za socijalno osiguranje i (ii) uživanja socijalnih prava za poslodavce i zaposlenike koji uplaćuju doprinose na puni iznos zarada. Zakonom o doprinosima u FBiH i RS doprinosi za socijalno osiguranje plaćaju se lineranim stopama u odnosu na bruto platu zaposlenika. U FBiH visina doprinosa iznosi 41,5% na bruto platu, dok u RS stopa iznosi 30,6% od bruto plate. Budući da su navedene stope linearne odnosno bez ograničavanja osnovice za obračun doprinosa, poreski obveznici koji isplaćuju veće iznose plata svojim zaposlenicima imaju i veće obaveze za uplatu doprinosa. Zaposlenici koji plaćaju velike iznose doprinosa zdravstvenog osiguranja ne dobivaju kvalitetnije zdravstvene usluge od zaposlenika koji plaćaju doprinose na minimalnu osnovu.

Kod prava iz penzionog osiguranja situacija je neznatno drugačija. Zaposlenik koji plaća veće iznose doprinosa imaće pravo i na veći iznos penzije od zaposlenika koji plaća doprinose na minimalnu osnovu. Zavod za PIO FBiH ima ograničenje u pogledu visine penzije tako da je najveća penzija u FBiH za 2008. godinu iznosila 1.393 KM. U RS je iznosila 1.450 KM za isti period, s tim da nema ograničenja u pogledu visine penzije. U slučaju kada bi bilo zakonski dozvoljeno da se visoki iznosi doprinosa, umjesto u fondove zdravstvenog osiguranja i fondove penzijskog osiguranja FBiH i RSu, uplaćuju u komercijalne fondove osiguravajućih društava za zdravstveno i životno osiguranje, tada bi osiguranici koji plaćaju visoke iznose doprinosa mogli dobiti kvalitetniju zdravstvenu uslugu, a iznos penzije bi mogao biti višestruko veći od iznosa najviše penzije po propisima PIO zavoda FBiH. Ovakva zakonska regulativa dovodi do situacije u kojoj poslodavci službeno isplaćuje minimalne plate ili ne registruju svoje zaposlenike što ima direktan uticaj na iznos uplaćenih doprinosa.

PREPORUKA

Neophodno je otpočeti temeljitu reformu sistema zdravstvenog i penzionog osiguranja kako bi se postigla veća efikasnost u prikupljanju sredstava za zdravstvene i penzione fondove, a u isto vrijeme dobio adekvatan tretman za korisnike socijalnog osiguranja koji plaćaju više iznose doprinosa.

Budući da reforma sistema zdravstvenog i penzionog osiguranja zahtijeva višegodišnju provedbu bilo bi poželjno da se, kao hitna mjera, odredi gornja granica osnovice za obračun doprinosa.

- **Povrat PDVa stranim licima**

PROBLEM

Zakon o PDVu BiH³¹ predvidio je mogućnost povrata ulaznog poreza obračunatog na promet dobara i usluga izvršenih od strane obveznika iz BiH ili obračunatog na uvezenu robu u BiH za strana pravna lica koja nemaju uspostavljeno poslovanje u BiH. Pravilnikom o primjeni Zakona o PDVu³² je predviđeno da strana pravna lica koja nemaju registrovano poslovanje u BiH³³, a koja kupe dobra i prime usluge od poreznih obveznika sa područja BiH (vezano za obavljanje djelatnosti u inostranstvu) imaju pravo na povrat PDVa na osnovu zahtjeva kojeg podnose UIO BiH. Kako su ovim Pravilnikom obuhvaćeni samo prijevoznici, lica koja izlažu

³¹ Član 53

³² Član 93

³³ Prijevoznici, lica koja izlažu robu na sajmovima, avio-prijevoznici i slično

robu na sajmovima, avio-prijevoznici i slično, u praksi dolazi do nerazumijevanja u kojim situacijama strani obveznik ima pravo na povrat PDVa obračunatog u BiH.

PREPORUKA

U Pravilniku o primjeni Zakona o PDVu ili u drugom podzakonskom aktu potrebno je precizirati sve situacije u kojima obveznik, koji nema uspostavljeno poslovanje u BiH, ima pravo na povrat PDVa obračunatog u BiH. Pojašnjenje treba biti u skladu sa EU direktivama u vezi indirektnog oporezivanja, odnosno u skladu sa načinom povrata PDVa u zemljama EU koje primjenjuju navedene direktive.

- **Neusklađenost uputstava i Zakona o PDVu**

PROBLEM

Zakonom o PDVu se nameće obaveza nastanka PDV obaveze nastankom najranije od sljedećih radnji: (i) isporuka dobara ili vršenje usluga; (ii) izdavanje fakture u skladu s ovim Zakonom i (iii) plaćanje ili djelimično plaćanje izvršeno prije izdavanja fakture.

Odredba pomenutog Zakona je u potpunosti u skladu sa EU direktivama. Međutim, uputstvom o popuni PDV prijave propisan je način popunjavanja polja u PDV prijavi tako da se ulazni porez može odbiti samo za fakture koje su izdate i zaprimljene u mjesecu za koji se podnosi PDV prijava. U praksi ova odredba stvara probleme za porezne obveznike koji se bave uslužnom djelatnošću.

PREPORUKA

Potrebno je uskladiti Uputstvo o popunjavanju PDV prijave sa članom 17 i 32 Zakona o PDVu BiH i sa internim objašnjenjem UIO BiH kojim je dozvoljen odbitak ulaznog poreza po ulaznim fakturama koje su zaprimljene do 10. u mjesecu ili do podnošenja PDV prijave. Također, potrebno je dozvoliti odbitak ulaznog PDVa po istim kriterijima po kojima se zahtijeva nastanak porezne obaveze odnosno odbitak ulaznog poreza u mjesecu nastanka najranije od sljedećih radnji: (i) isporuka dobara ili vršenje usluga; (ii) izdavanje fakture u skladu s ovim zakonom; (iii) plaćanje ili djelimično plaćanje izvršeno prije izdavanja fakture.

- **Neefikasna prinudna naplata preko dužnikovih bankovnih računa**

PROBLEM

Kako kompanije mogu imati više transakcijskih računa kod različitih banaka, u praksi dolazi do problema kod prinudne naplate. Često se kompaniji dužniku u postupku prinudne naplate blokira samo jedan njen transakcijski račun što, istovremeno, dužniku ostavlja mogućnost da nastavi nesmetano izvršavati svoje finansijske obaveze prema drugim kompanijama preko ostalih računa koje je otvorio u drugim bankama.

U slučaju prinudne naplate, blokada jednog dužnikovog transakcijskog računa ne znači automatsku blokadu svih njegovih bankovnih računa koje je otvorio kod drugih banaka. Dodatni je problem što se prinudna naplata na teret jedne kompanije dužnika ne vrši samo na jednom mjestu, u samo jednoj od dužnikovih banaka.

U takvim slučajevima insolventni poslovni subjekat je u poziciji da lično bira koje će dospjele obaveze i kojim redoslijedom izmirivati. To je suprotno odredbama entitetskih Zakona o finansijskom plaćanju koji propisuju tačan redoslijed plaćanja obaveza insolventnog dužnika.

Blokadom samo jednog dužnikovog računa poslovni subjekt bi trebao imati tretman nelikvidnog učesnika u platnom prometu u svim drugim bankama gdje je otvorio bankovne račune, i svi njegovi bankovni računi bi trebali biti blokirani do konačnog izmirenja svih obaveza po osnovu prinudne naplate. Što nelikvidni dužnik ima više računa otvorenih kod više banaka to je postupak prinudne naplate potraživanja za povjericu komplikovaniji, neefikasniji i stvara pravnu nesigurnost.

PREPORUKA

Potrebno je dograditi postojeće entitetske zakone o platnim transakcijama unošenjem mehanizama kojim bi svi bankovni računi jednog klijenta bili blokirani.

- **FEDERACIJA BiH**
- **ZAKON O POREZU NA DOBIT**
 - **Registracija stalne poslovne jedinice kao poreznog obveznika nije moguća**

PROBLEM

Zakon o porezu na dobit FBiH predviđa instrument stalne poslovne jedinice (permanent establishment) kao način oporezivanja pravnih lica iz inostranstva koji obavljaju poslovnu djelatnost u FBiH. Pravilnikom o primjeni Zakona o porezu na dobit se nameće obaveza stalnim poslovnim jedinicama stranih pravnih lica da se registruju kao porezni obveznici u FBiH i plaćaju porez na dobit putem godišnjih poreznih prijava, kao i svi drugi porezni obveznici u FBiH. Međutim, Pravilnik o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji poreznih obveznika na teritoriju FBiH³⁴ nije predvidio mogućnost registracije pravnih lica sa sjedištem u inostranstvu kao poreznih obveznika FBiH. Zbog neusklađenosti Pravilnika nije moguća porezna registracija stranih pravnih lica iako je Zakonom o porezu na dobit zahtijevana. Zakonska neusklađenost dovodi do nejasnoća i poreznih dilema oko opravdanosti oporezivanja porezom po odbitku stranih pravnih lica koja svojim poslovanjem na teritoriji FBiH čine stalnu poslovnu jedinicu.

PREPORUKA

Izmijeniti ili dopuniti Pravilnik o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji poreskih obveznika na teritoriju FBiH i omogućiti poresku registraciju stranih pravnih lica koja čine stalnu poslovnu jedinicu u FBiH.

- **Primjena porezne olakšice za proizvodna društva**

PROBLEM

Zakon o porezu na dobit FBiH dozvolio je da porezni obveznik, koji u periodu od pet uzastopnih godina investira u proizvodnju u vrijednosti od najmanje 20 miliona KM na teritoriji FBiH, oslobađa se plaćanja poreza na dobit za period od pet godina počevši od prve godine investiranja u kojoj mora biti investirano najmanje četiri miliona KM. Radi početka korištenja ove porezne olakšice obveznik poreza na dobit podnosi Plan investicija na iznos od najmanje 20 miliona KM u periodu od pet godina koji je usvojio nadležni organ ili lice obveznika.

³⁴ Službeni novine FBiH 39/02, 1/03

Pravilnikom o primjeni Zakona o porezu na dobit FBiH nije predviđeno do kojeg datuma se podnosi taj Plan investicija, i ovakva nedorečenost Pravilnika dovodi do situacije u praksi da nadležne porezne uprave osporavaju realizaciju ove porezne olakšice tvrdeći da je Plan investicija kasno dostavljen. Zbog ove formalne nedorečenosti mnogi porezni obveznici za poreznu 2008. godinu bili su spriječeni koristiti ovu olakšicu ili su svoja prava pokušavali zaštititi pokretanjem sudskih sporova sa Poreznom upravom FBiH.

PREPORUKA

Pravilnikom o primjeni Zakona o porezu na dobit FBiH precizirati krajnji rok podnošenja Plana investicija kao osnovicu za korištenje navedene porezne olakšice u budućnosti. Također, dozvoliti korištenje ove porezne olakšice za 2008. godinu za sva pravna lica koja su ispunila uslove bez obzira kada su predali Plan investicija za petogodišnji period.

Ključne preporuke

POREZI

- **Zakonodavstvo:**

- **BiH**

- Zakonom o doprinosima FBiH i RS precizirati obavezu plaćanja doprinosa za socijalno osiguranje fizičkih lica sa prebivalištem na teritoriji FBiH, RS i Distrikta koji dohodak ostvaruju u drugoj administrativnoj jedinici, kao i mjesto i način ostvarivanja njihovih socijalnih prava
 - Pravilnicima o porezu na dohodak FBiH, RS, i Distrikta precizirati priznavanje poreznih odbitaka za izaslana strana lica koja doprinose za socijalno osiguranje plaćaju u matičnim zemljama, kao i tehnike priznavanja drugih odbitaka na koje imaju pravo po Zakonu o porezu na dohodak FBiH, RS i Distrikta
 - Inicirati reformu sistema zdravstvenog i penzionog osiguranja
 - Pravilnikom o primjeni Zakona o PDVu ili u drugim podzakonskim aktima precizirati sve situacije u kojima obveznik, koji nema uspostavljeno poslovanje u BiH, ima pravo na povrat PDVa obračunatog u BiH
 - Uskladiti Uputstvo o popunjavanju PDV prijave sa Zakonom o PDVu BiH i internim objašnjenjem UIO BiH kojim je dozvoljen odbitak ulaznog poreza po ulaznim fakturama koje su zaprimljene do 10. u mjesecu ili do podnošenja PDV prijave
 - Potrebno je dograditi postojeće entitetske zakone o platnim transakcijama unošenjem mehanizama kojim bi svi bankovni računi jednog klijenta bili blokirani
- **FBiH**
- Dopuniti Pravilnik o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji te omogućiti registraciju stranih pravnih lica koja čine stalnu poslovnu jedinicu u FBiH kao poreznog obveznika
- Pravilnikom o primjeni Zakona o porezu na dobit FBiH precizirati krajnji rok podnošenja Plana investicija kao osnovicu za korištenje porezne olakšice za proizvodna društva

- **Praktični aspekti:**

- **BiH**

- Na web strani Ministarstva finansija i trezora BiH objaviti sve važeće bilateralne Sporazume. Pripremiti Uputstvo za primjenu Sporazuma, koje će biti u skladu sa tumačenjem i pozitivnom poreznom praksom zemalja OECDa

4.5. PRAVA KOJA PROIZLAZE IZ RADNOG ODNOSA I POREZI

Regulatorni okvir u oblasti tržišta rada u BiH nije usklađen. Ovakva situacija predstavlja izazov za kompanije koje posluju na području cijele zemlje a u praksi, kao rezultat primjene različitih zakona i propisa, dolazi do nejednakog tretmana uposlenika u kompaniji. Na primjer, za istu vrstu posla koju dvije osobe sa različitim mjestom prebivališta³⁵ obavljaju u istoj kompaniji jedna osoba ima viša neto primanja nego druga osoba usljed različite poreske politike ili ima povoljniji tretman kod porodijskog odsustva.

Tabela 6

Prava koja proizlaze iz radnog odnosa i porezi	
Poboljšanja: -	Glavni nedostaci: BiH
Ključne ustanove: <ul style="list-style-type: none"> Resorna entitetska ministarstva i poresne uprave Kantonalne poreske uprave Opštinske poreske ispostave 	<ul style="list-style-type: none"> Neusklađenost zakona, propisa i prakse između entiteta, Distrikta i kantona u FBiH Različit tretman uposlenika u zavisnosti u kojoj administrativnoj jedinici žive i u kojem dijelu BiH kompanija ima sjedište Neusklađene nadoknade za uposlenike: <ul style="list-style-type: none"> (i) regres za godišnji odmor (ii) naknade za prevoz (iii) plaćanja zaposlenicima na bolovanju (iv) plaćanja zaposlenicima na porodijskom odsustvu (v) refundiranje troškova poslodavcu u slučajevima bolovanja i porodijskog odsustva Različito oporezivanje isplate otpremnine kod prestanka radnog odnosa

Usljed različitih vrsta i visine doprinosa, načina obračuna i praksi, kompanije su dovedene u delikatan položaj pri sprovođenju relevantnih zakona i propisa i susreću se sa nizom praktičnih problema. U tabeli niže je prezentiran presjek različitih vrsta plaćanja i poreskog tretmana na nivou BiH za naknade za topli obrok, regres za godišnji odmor, naknade za prevoz, plaćanja po osnovu bolovanja i porodijskog odsustva.

Tabela 7

Vrsta plaćanja	Zakonski i poreski okvir					
	FBiH		RS		BD	
	Propis	Poreski tretman	Propis	Poreski tretman	Propis	Poreski tretman
Naknada za topli obrok	Max 2% od prosječne plate u FBiH prema podacima objavljenim od strane Federalnog zavoda za statistiku	Neoporezivo	Troškovi 1 toplog obroka za vrijeme jednog radnog dana u visini od 50% osnovice	Oporezivo	Nije definisano	Oporezivo
Regres za godišnji odmor	1 prosječna neto plata u FBiH u posljednja 3 mjeseca prije	Neoporezivo	Najmanje u visini jedne plate zaposlenika ili 3 cijene rada	Oporezivo	Nije definisano	Oporezivo

³⁵ Mjesto prebivališta u različitim kantonima ili teritorijalnoj jedinici u BiH

	Zakonski i poreski okvir					
	FBiH		RS		BD	
	isplate ili u visini od 70% plate zaposlenika isplaćene u posljednja 3 mjeseca ³⁶		utvrđene granskim ili pojedinačnim kolektivnim ugovorom ukoliko je to zaposleniku povoljnije			
Naknada za prevoz	U visini do pune cijene prevozne karte	Neoporezivo do iznosa utvrđenim relevantnim pravnim aktom	U visini pune cijene prevozne karte	Neoporezivo do iznosa stvarne cijene mjesečne prevozne karte javnim prevozom	Nije definisano	Oporezivo
Bolovanje	Mora se isplaćivati minimalno 80% plate, refundira se 50-80% prosječne neto plate FBiH za bolovanje preko 42 dana	Oporezivo za izvršene isplate. Naknada za vrijeme bolovanja se ne smatra dohotkom, te nije oporeziva porezom na dohodak. Svi doprinosi se plaćaju	Mora se isplaćivati minimalno 70% plate a refundira se 70% prosječne neto plate radnika za bolovanje preko 30 dana (do 30 dana nema refundacije)	Oporezivo za izvršene isplate	Mora se isplaćivati minimalno 80%, a refundira se 80% prosječne neto plate FBiH za bolovanja preko 42 dana (do 42 dana nema refundacije)	Oporezivo za izvršene isplate
Porodiljsko odsustvo	Nema obaveze plaćanja, zaposlenica prima naknadu od 50% prosječne plate porodilje do prosječne plate u FBiH 12 mjeseci	Oporezivo za izvršene isplate koje isplati poslodavac (tj. naknada plate)	100 % prosječne plate koju je zaposlenica ostvarila u posljednja tri mjeseca. Refundira se 92% (11 od 12 plata) iznosa neto plate (porezi i doprinosi ostaju na teret poslodavca)	Oporezivo za izvršene isplate	100% plate zaposlenice. Refundira se 100% iznos neto plate (porezi doprinosi ostaju na teret poslodavca)	Oporezivo za izvršene isplate

Niže su navedeni problemi sa kojima se susreću članice VSIa, kao i preporuke za unaprijeđenje.

ISKUSTVA: PROBLEMI I PREPORUKE

- **Regres za godišnji odmor**

PROBLEM

U RSu i Distriktu regres za godišnji odmor smatra se dohotkom koji je oporeziv i na koji se plaćaju doprinosi, dok je u FBiH posebnom Uredbom definisano da ova vrsta naknada do propisanog iznosa ne smatra se oporezivim dohotkom.

PREPORUKA

Potrebno je uskladiti zakonske okvire entiteta i Distrikta. Pretpostavlja se da će ova vrsta plaćanja postati oporeziva i u FBiH. U tom slučaju, neophodno je korigovati stope doprinosa i

³⁶ Zavisno šta je povoljnije za zaposlenika

poreza na dohodak u FBiH kako troškovi na ovo plaćanje zaposlenicima ne bi bili neopravdano veliki i značajno veći nego u ostalim dijelovima BiH.

- **Naknade za prevoz**

PROBLEM

U FBiH i RSu naknade za prevoz do zakonski definisanih limita nisu oporezive. Zakonski okvir Distrikta ne poznaje naknadu za prevoz i smatra je dohotkom na koji je potrebno platiti poreze i doprinose.

PREPORUKA

Identifikovati naknadu za prevoz u Distriktu, odnosno usaglasiti legislativu Distrikta po ovom osnovu sa legislativom FBiH i RSa.

- **Plaćanja zaposlenicima na bolovanju**

PROBLEM

Postoji različita primjena krovnog Zakona o zdravstvenom osiguranju FBiH na kantonalnim nivoima te neuslaglašenost entitetskih i Zakona o zdravstvenom osiguranju Distrikta. U FBiH (u najvećem broju kantona) i Distriktu troškovi bolovanja do 42 dana padaju na teret poslodavca i minimalna naknada koju je poslodavac obavezan plaćati zaposleniku je 80% od njegove plate. Za bolovanja preko 42 dana troškovi bolovanja padaju na teret Fonda. U RSu, troškovi bolovanja do 30 dana padaju na teret poslodavca i minimalna naknada koju je poslodavac obavezan plaćati zaposleniku je 70% od njegove plate. Za bolovanja preko 30 dana troškovi padaju na teret Fonda.

PREPORUKA

Usaglasiti propise kantona u FBiH i zakonske okvire entiteta i Distrikta. Odrediti jedinstvenu dužinu trajanja bolovanja koje pada na teret poslodavca i Fonda. Npr. definisati period do i preko 30 dana i iznos 70% plate kao minimalnu naknadu zaposleniku za vrijeme privremene spriječenosti za rad.

- **Plaćanja zaposlenicima na porodijskom odsustvu**

PROBLEM

Zakonski okvir FBiH ne predviđa obavezu poslodavca da vrši plaćanja prema porodiljama nego se ista prenose na kantonalne Centre za socijalni rad. Određeni kantoni uopšte ne isplaćuju naknade i gotovo da ne postoje prava koje bi porodilje mogle ostvariti. S druge strane, kantoni koji isplaćuju porodijske naknade su iste ograničili na 50% plate zaposlenika ili prosječne plate u FBiH, u zavisnosti od kantona do kantona.

Zakonski okviri RSa i Distrikta su usaglašeni i poslodavac je dužan porodiljama plaćati naknade u visini 100% prosjeka tri posljednje plate zaposlenice ostvarene prije otpočinjanja porodijskog odsustva. Naknade isplaćene po ovom osnovu se refundiraju poslodavcu u 100% iznosu, što podrazumijeva da su neto troškovi poslodavca samo doprinosi koje plati po osnovu ove vrste naknada.

Dodatni problem predstavlja promjena prebivališta porodilje koja joj, u slučaju promjene kantona ili administrativne jedinice u BiH, onemogućava ostvarivanje prava na porodiljsku naknadu. Ukoliko je npr. porodilja u periodu manjem od 1 godine prije poroda promijenila kantone svog prebivališta, ona nema nikakvo pravo na porodiljsku naknadu (niti u kantonu iz kojeg dolazi, niti u kantonu u koji dolazi).

PREPORUKA

Neophodno je usaglasiti propise i praksu po pitanju porodiljskih naknada na kantonalnom nivou u FBiH, te zakonski okvir FBiH usaglasiti sa propisima RSa i Distrikta, u smislu (i) definisanja porodiljske naknade u iznosu 100% prosjeka tri posljednje plate zaposlenice ostvarene prije otpočinjanja porodiljskog odsustva i (ii) obaveze poslodavca da na svoj trošak izmiruje doprinose za ovu vrstu naknade.

Ujedno, potrebno je usaglasiti odnose između kantona, odnosno administrativnih jedinica u BiH po pitanju ostvarivanja prava na porodiljsku naknadu, bez obzira da li je porodilja promijenila prebivalište iz jednog kantona u drugi odnosno iz jedne administrativne jedinice u drugu.

- **Refundiranje troškova poslodavcu u slučajevima bolovanja i porodiljskog odsustva**

PROBLEM

U FBiH su neujednačene prakse i visina iznosa koji se refundiraju za bolovanja preko 42 dana na kantonalnom nivou i kreću se u rasponu od 50-80% prosječne neto plate u FBiH. Kako je prosječna neto plate FBiH uglavnom niža od neto plate zaposlenika, na ovaj način poslodavci trpe štetu u smislu plaćanja većih troškova (i neto plata i doprinosa) za zaposlenike koji su na bolovanju nego što će im biti refundirano.

Poslodavac na dobiva refundaciju po osnovu porodiljskog odsustva jer ni on sam nije obavezan da plaća zaposlenice koje su na porodiljskom odsustvu. Također, u pojedinim kantonima u FBiH ne vrši se refundacija uz argument da „u fondu nema sredstava koja bi služila toj namjeni“.

U RSu refundacija se vrši za zaposlenike koji su na bolovanju preko 30 dana i iznosi 70% prosječne plate zaposlenika. Refundacija po osnovu porodiljskih naknada iznosi 11 neto plata zaposlenice koja je na porodiljskom odsustvu. U Distriktu, refundacija se vrši za zaposlenike koji su na bolovanju preko 42 dana i ista iznosi 80% prosječne plate zaposlenika. Refundacija po osnovu porodiljskih naknada iznosi 100% neto plate zaposlenice koja je na porodiljskom odsustvu.

Primjer komparativnog pregleda troškova poslodavaca za naknade zaposlenicima na bolovanju i refundacija istih u entitetima i Distriktu se daje u sljedećoj tabeli:

Tabela 8

Opis	FBIH	RS	BD
Neto plata zaposlenika na redovnom radu	1.000	1.000	1.000
Lični odbitak	300	300	290
Isplata zaposleniku na redovnom radu	930	944	929
Neto plata zaposlenika na bolovanju	800	700	800
Osnovica za obračun doprinosa	1.159	1.009	1.151
Doprinosi koje plaća poslodavac	481	309	420
Osnovica za porez	500	400	510
Porez	50	32	51
Isplata zaposleniku na bolovanju	750	668	749
Ukupno opterećenje poslodavcu	1.281	1.009	1.220
Moguća refundacija poslodavcu	634	661	590
Konačan trošak poslodavca nakon refundacije	647	348	630

PREPORUKA

Uskladiti zakonske okvire entiteta i Distrikta i definisati (i) da je osnovica za izračunavanje iznosa refundacije prosječna plata zaposlenika ostvarena u posljednja tri aktivna mjeseca, (ii) odrediti jedinstven procent refundacije od 80% za sve administrativne jedinice BiH, i (iii) vršiti refundaciju za bolovanja duža od 30 dana. Usaglasiti propise i praksu po pitanju refundacije po osnovu bolovanja na kantonalnim nivoima u FBiH.

Refundaciju porodijskih naknada u FBiH i RS usaglasiti sa zakonskim okvirom u Distriktu, odnosno refundirati 100% neto plate zaposlenice koja je na porodijskom odsustvu, te uspostaviti mehanizme koji će osigurati refundaciju poslodavcima na svim nivoima jer se, u protivnom, stvara nepoželjan i nesiguran poslovni ambijent.

- **Oporezivanje otpremnine kod prestanka radnog odnosa zbog odlaska u penziju i u slučaju otkaza kada za isti zaposlenik nije kriv, u Distriktu**

PROBLEM

Legislatura RSa i FBiH je gotovo identična za otpremninu kod odlaska u penziju i u slučaju otkaza kada za isti zaposlenik nije kriv. Međutim, Zakon o porezu na dohodak Distrikta ne izuzima otpremninu od oporezivanja, odnosno smatra je oporezivim dohotkom na koji je potrebno platiti i pripadajuće doprinose.

PREPORUKA

Obzirom da Distrikt nema Zakon o radu i da se u istom primjenjuje Zakon o radu entiteta u kojem subjekt ima sjedište, potrebno je usaglasiti Zakon o porezu na dohodak Distrikta sa Zakonima o porezu na dohodak RSa i FBiH te na taj način izuzeti otpremnine od oporezivanja u Distriktu.

Ključne preporuke

PRAVA KOJA PROIZLAZE IZ RADNOG ODNOSA I POREZI

• **Zakonodavstvo:**

BiH

- Uskladiti principe obračuna i stopa doprinosa na raznim nivoima vlasti u BiH (entiteti, Distrikt i kantoni u FBiH) za:
 - (i) regres za godišnji odmor
 - (ii) naknade za prevoz
 - (iii) plaćanja zaposlenicima na bolovanju
 - (iv) plaćanja zaposlenicima na porodiljskom odsustvu
 - (v) refundiranje troškova poslodavcu u slučajevima bolovanja i porodiljskog odsustva
- Usaglasiti Zakon o porezu na dohodak Distrikta sa Zakonima o porezu na dohodak RSa i FBiH te na taj način izuzeti otpremnine od oporezivanja u Distriktu

• **Praktični aspekti:**

BiH

- Uspostava mehanizma koji će osigurati refundaciju poslodavcima na svim nivoima jer se, u protivnom, stvara nepoželjan i nesiguran poslovni ambijent

4.6. ZAKON O IZVRŠNOM POSTUPKU

Da bi se obezbijedila efikasnost izvršnog postupka i osigurala naplata potraživanja, neophodne su izmjene i dopune postojećih entitetskih zakona o izvršnom postupku.

Tabela 9

Zakon o izvršnom postupku	
Poboljšanja: -	Glavni nedostaci: BiH
Ključne institucije uključene: <ul style="list-style-type: none"> • Resorna ministarstva • Sudovi 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedorečenost regulative • Nedosljednost u primjeni zakona i kršenje odredaba zakona • Neujednačene prakse sudija u različitim sudovima i između sudija u istim sudovima • Nepostojanje niti jednog vanrednog pravnog lijeka tako da nema višeg suda od kantonalnog u FBiH/okružnog u RSu pa se sva sudska praksa formira samo na tom nivou • Različite visine taksi

Niže su identifikovani neki od nedostataka Zakona o izvršnom postupku i u FBiH i RSu na koje ukazuju članice VSIa.

ISKUSTVA I PREPORUKE:

- **BOSNA I HERCEGOVINA**
- **Utvrđivanje dužnikove imovine ne obuhvata vjerodostojnu ispravu**

PROBLEM

Prema Zakonu tražilac izvršenja može u prijedlogu za izvršenje koje se zasniva na izvršnoj ispravi zahtijevati da sud, prije donošenja rješenja o izvršenju, traži od samog izvršenika i drugih lica da sudu dostave podatke o imovini izvršenika. Takva mogućnost nije predviđena ukoliko se prijedlog za izvršenje zasniva na vjerodostojnoj ispravi, iz čega proizlazi da tražilac izvršenja ne može zahtijevati od suda da od izvršenika i drugih lica traži informacije o izvršenikovoju imovini. U praksi se vjerodostojne isprave često koriste za pokretanje izvršnog postupka (posebno mjenica).

PREPORUKA

Potrebno je proširiti Zakon i pored izvršnih obuhvatiti i vjerodostojne isprave kod postupka utvrđivanja dužnikove imovine.

- **Zloupotreba postupka povodom prigovora protiv rješenja o izvršenju**

PROBLEM

Član 50. Zakona određuje da u slučaju kada je rješenje o izvršenju doneseno na osnovu vjerodostojne isprave izvršenik može prigovorom pobijati takvo rješenje, pri čemu prigovor mora biti „obrazložen“. Stav 4. ovog člana određuje da, ako se rješenje o izvršenju pobija u potpunosti ili samo u dijelu kojim je utvrđeno postojanje potraživanja, prijedlog za izvršenje

će se smatrati tužbom, u kojem slučaju će sud postupati po odredbama parničnog postupka, što praktično znači da će se predmet uputiti parničnom odjeljenju na rješavanje. Prema stavu 5. istog člana, ukoliko izvršenik uloži ovakav prigovor sud će odgoditi izvršenje i nastaviti će ga na prijedlog tražioca izvršenja tek nakon pravosnažnosti rješenja ukoliko tražilac izvršenja uspije sa tužbom. Ovakvo zakonsko rješenje u praksi se pokazalo neadekvatnim iz razloga što ostavlja prostora dužnicima da ulaganjem neosnovanih prigovora odgađaju plaćanje obaveza te nepotrebno produžavaju sudske procese. Naime, zakon ne precizira na koji način i u kojoj mjeri prigovor mora biti obrazložen tako da dužnik (odnosno izvršenik) u prigovoru može iznositi bilo kakve navode bez obzira na njihovu osnovanost ili tačnost. Ovakvo zakonsko rješenje je posebno neprimjereno u slučaju mjenice i čeka, čija je svrha upravo brza naplata potraživanja.

PREPORUKA

Potrebno je Zakonom onemogućiti navedeno odugovlačenje sa naplatom potraživanja, prvenstveno u slučaju mjenice i čeka, na primjer tako što se u slučaju ulaganja prigovora na rješenje o izvršenju izvršni postupak neće obustaviti već će se izvršenik (a ne tražilac izvršenja) uputiti na parnicu. Druga eventualna solucija bi bila da se izvršeniku onemogući iznošenje proizvoljnih i neosnovanih navoda u prigovorima tako što će se ograničiti da u parničnom postupku mogu isticati samo navode koji su navedeni u prigovoru.

- **Nejasno definisano utvrđivanje vrijednosti nepokretnosti**

PROBLEM

Zakon predviđa da lica koja imaju pravo da budu namirena iz prodajne cijene nepokretnosti mogu predložiti da se izvršenje obustavi ako utvrđena vrijednost nepokretnosti ne pokriva ni djelimično iznos potraživanja tražioca izvršenja. U praksi pojam „djelimičan iznos potraživanja“ dovodi do različitog tumačenja od strane sudova.

PREPORUKA

Da bi se otklonile nedoumice oko obustave izvršenja neophodno je jasnije definisati značenje „djelimičan iznos potraživanja povjerioca“, odnosno tačno naznačiti u kojem iznosu/procentu, npr. 1/3 ili sl. potraživanja se radi.

- **Zloupotreba postupka utvrđivanja prodajne cijene**

PROBLEM

Zakon propisuje da se lica koja se namiruju u postupku prodaje mogu sporazumjeti izjavom datom na zapisnik da se nepokretnost može prodati nadmetanjem i za cijenu nižu od one navedene u određenim stavovima Zakona. U praksi često dolazi do zloupotrebe i unaprijed dogovorenih licitacija između rangiranih lica.

PREPORUKA

Potrebno je urediti ove slučajeve na način da se obezbijedi mehanizam za spriječavanje uočenih zloupotreba.

- **Izvršenje na pokretnim stvarima**

PROBLEM

Kod izvršenja na pokretnim stvarima u praksi se često dešava da izvršenik, kako bi izbjegao izvršenje, otuđi pokretnu stvar. Konkretno, ovaj problem se u praksi najčešće javlja kod izvršenja nad motornim vozilima. Da bi izbjegao vraćanje duga, tuženi može prodati motorno vozilo prije postupka namirenja i na taj način izbjeći izvršavanje svojih obaveza prema tražiocu izvršenja.

PREPORUKA

Regulativom bi trebalo predvidjeti zabilježbu izvršenja na putničkom motornom vozilu kod nadležnog Ministarstva unutrašnjih poslova u kartonu vozila odnosno u saobraćajnoj knjižici. Tako bi se izbjegla prodaja vozila prije namirenja tražioca izvršenja kao i mogućnost faktičkog otuđenja vozila putem davanja punomoći drugim licima.

- **Pravila vođenja i održavanja licitacije nisu definisana**

PROBLEM

Zakonom je regulisan način prodaje i ročište za nadmetanje i prodaju, ali članovi Zakona ne sadrže odredbe o pravilima vođenja i održavanja licitacije. U praksi se dešava da od pet zainteresovanih kupaca pojave se tri „kupca“ koji odmah ponude cijenu koja je znatno iznad procijenjene vrijednosti. Prilikom formiranja liste tri najpovoljnija ponuđača, ponude ostalih kupaca se ne uzimaju u obzir. Kasnije tri najpovoljnija ponuđača odustaju od kupovine i sud kod trećeg ročišta donosi rješenje o obustavi postupka izvršenja sa svim posljedicama ponovnog pokretanja izvršnog postupka (npr. zastara).

PREPORUKA

Da bi se izbjegle zloupotrebe postupka licitacije, potrebno je Zakonom detaljno regulisati sam tok licitacije, jer svaki sud određuje zasebno uslove i tok licitacije.

- **Različito tumačenje odredbe kod prodaje nepokretnosti**

PROBLEM

Zakon navodi da na trećem ročištu „nepokretnost se može prodati bez ograničenja najniže cijene“. Sudovi različito tumače ovu odredbu, gdje se ponekad dozvoljava kupovina za 1 KM, a nekada ne.

PREPORUKA

Potrebno je zakonom jasno definisati šta znači odredba da se nepokretnost „može prodati bez ograničenja najniže cijene“.

- **Različita praksa sudova prilikom donošenja rješenja o namirenju**

PROBLEM

Pojedini sudovi donose rješenja da se kupac namiruje za iznos od 1 KM (koji dozvoljavaju kupovinu za 1 KM), a drugi da se kupac namiruje u visini procijenjene vrijednosti nepokretnosti, bez obzira za koju cijenu je kupljena ista.

PREPORUKA

Potrebno je Zakonom jasno definisati rješenje o namirenju, odnosno odrediti za koliko je povjerilac namiren ukoliko isti i kupi založenu nepokretnost.

- **Nepotpune informacije o zaduženju dužnika**

PROBLEM

Zakonima je propisano da dužnik može ovjerenom ispravom dati saglasnost da se, radi naplate potraživanja povjerioca, zaplijeni dio njegove plate i da se isplati neposredno povjeriocu na način određen u toj ispravi. Takva isprava ima pravno dejstvo rješenja o izvršenju (ovjerena i poslana preporučeno s povratnicom). Praksa je potvrdila kao najveći problem, osim u slučajevima kad poslodavci jednostavno ne postupaju po saglasnosti, da poslodavci ovjeravaju potvrde o plati za neograničen broj zaduženja jednog radnika te da prilikom svakog novog zaduženja ne daju novom povjeriocu informaciju o već postojećem zaduženju. To stvara situaciju da i povjerilac koji je prvi dobio potvrdu o plati i ovjerenu saglasnost, u slučaju aktiviranja saglasnosti ne može istu realizovati jer su naknadne saglasnosti već došle na prinudnu naplatu. Situacija se još komplikuje sa žirantima (potencijalna obaveza koja, kad se aktivira, postaje stvarna).

PREPORUKA

Potrebno je da se Zakonom precizira da su poslodavci dužni, u potvrdi o visini primanja radnika navesti već sva postojeća zaduženja, stvarna i potencijalna, te da povjerilac koji je prvi dobio ovjerenu saglasnost ima pravo prvenstva u prinudnoj naplati sa plate.

- **Rok neprecizno definisan u oblastima:**
 - **Namirenje izvršenja**

PROBLEM

Zakon nalaže da se u postupku namirenja, namirenju tražioca izvršenja pristupa odmah nakon donošenja rješenja o dosudi. Obzirom da nije predviđen konkretan rok, u praksi ostavlja mogućnost za različite interpretacije.

PREPORUKA

Zakon bi trebao jasno definisati rok za namirenje tražioca izvršenja 15, 30 ili 60 dana.

- **Ročišta za diobu**

PROBLEM

Nakon ispunjenja određenih uslova Zakona sud određuje ročište za diobu cijene ako ima više od jednog tražioca izvršenja ili trećih lica koja imaju prava na namirenje. Zakonom nije predviđen konkretan rok u kojem sud mora zakazati ročište za diobu cijene.

PREPORUKA

Potrebno je definistati konkretan rok u kojem sud mora zakazati ročište za diobu cijena.

o **Rješenje o namirenju**

PROBLEM

Zakon nalaže da namirenje tražioca izvršenja i drugih lica kojima pripada pravo na namirenje sudija "bez odlaganja" odlučuje rješenjem nakon održanog ročišta.

PREPORUKA

Treba odrediti konkretan rok kod rješenja o namirenju umjesto "bez odlaganja" npr. u roku od 15 ili 30 dana.

Ključne preporuke

ZAKON O IZVRŠNOM POSTUPKU

• **Zakonodavstvo:**

BiH

- Proširiti Zakon i pored izvršnih obuhvatiti i vjerodostojne isprave kod postupka utvrđivanja dužnikove imovine
- Zakonom onemogućiti odugovlačenje sa naplatom potraživanja, prvenstveno u slučaju mjenice i čeka, npr. tako što se u slučaju ulaganja prigovora na rješenje o izvršenju izvršni postupak neće obustaviti već će se izvršenik (a ne tražilac izvršenja) uputiti na parnicu
- Otkloniti nedoumice oko obustave izvršenja jasnijim definisanjem značenja „djelimičan iznos potraživanja povjerioca“, preciznim navođenjem u kojem iznosu/procentu, npr. 1/3 ili sl.
- Urediti slučajeve zloupotrebe postupka utvrđivanja prodajne cijene osiguravanjem adekvatnih mehanizma
- Predvidjeti zabilježbu izvršenja na putničkom motornom vozilu kod nadležnog MUPa u saobraćajnoj knjižici da bi se izbjegla prodaja vozila prije namirenja tražioca izvršenja kao i mogućnost faktičkog otuđenja vozila putem davanja punomoći drugim licima
- Zakonom regulisati detaljno tok same licitacije da bi se izbjegla zloupotreba postupka
- Zakonom jasno definisati šta znači odredba da se nepokretnost „može prodati bez ograničenja najniže cijene“
- Zakonom jasno definisati rješenje o namirenju, odnosno odrediti za koliko je povjerilac namiren ukoliko isti i kupi založenu nepokretnost
- Zakonom precizirati da su poslodavci dužni u potvrdi o visini primanja navesti već sva postojeća zaduženja, stvarna i potencijalna, te da povjerilac koji je prvi dobio ovjerenu saglasnost ima pravo prvenstva u prinudnoj naplati sa plate
- Zakonom jasno definisati rok za namirenje tražilaca izvršenja 15, 30 ili 60 dana
- Definirati konkretan rok u kojem sud mora zakazati ročište za diobu cijena
- Definirati konkretan rok kod rješenja o namirenju umjesto "bez odlaganja" npr. u roku od 15 ili 30 dana

4.7. GRAĐEVINSKE DOZVOLE

Generalno gledajući, u ovoj oblasti su napravljeni određeni pomaci u proteklim godinama. Prema izvještaju Svjetske banke Doing Business za 2010. godinu objavljenom u septembru 2009. godine, broj procedura, vrijeme trajanja i troškovi izdavanja građevinskih dozvola i odobrenja, kompletiranja potrebnih inspekcija i pribavljanja potrebnih priključaka u BiH ostali su na istom nivou kao i prethodnih godina. Od ukupno 183 zemlje obuhvaćene istraživanjem BiH se nalazi na 136. poziciji po jednostavnosti i brzini postupka. Investitor treba kompletirati 16 procedura za koje je u prosjeku potrebno oko 250 dana. U Izvještaju su prezentirani objedinjeni podaci za BiH, iako je u određenim segmentima samog postupka došlo do značajnog skraćenja broja dana za pribavljanje dozvola u pojedinim opštinama.

Tabela 10

Građevinske dozvole	
<p>Poboljšanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pripremljen Priručnik sa procedurama i relevantnim zakonima za dobivanje svih potrebnih dozvola i saglasnosti • Postupak dobivanja zemljišno-knjižnih uložaka znatno skraćen • Postupak dobivanja urbanističke saglasnosti automatizovan i značajno ubrzan u Banjoj Luci (pilot projekat) • Inicirane reforme Zakona o prostornom uređenju i građenju u kantonima FBiH, ali i dalje je prisutna sporost u njihovom usvajanju 	<p>Nedostaci:</p> <p>BiH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Različita zakonska regulativa u entitetima, Distriktu, i u FBiH između kantona • Nedostatak prostornih, regulacionih i urbanističkih planova • Nedorečeni zakoni ostavljaju mogućnost različitog tumačenje od strane državnih službenika • Neusaglašena procedura između opština i različite prakse u obradi pristiglih zahtjeva od strane službenika • Nepoštivanje zakonskih rokova od strane nadležnih institucija • Neriješeni imovinsko pravni odnosi
<p>Ključne ustanove:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Resorna entitetska ministarstva, direkcije za ceste • Kantonalna ministarstva, zavodi za planiranje, zavod za izgradnju, javna preduzeća • Opštinske službe 	

U većini slučajeva, investitori se i dalje susreću sa problemom nedorečenih zakona, neusaglašenih procedura, netransparentnog postupka i neefikasnog administrativnog kadra koji bi pružio adekvatnu i pravovremenu podršku investitorima. U FBiH, pored entitetskih zakona, postoje i kantonalni zakoni koji definišu oblast dobivanja dozvola i odobrenja, što dodatno usložnjava proces za investitore, tako da iskustvo stečeno u jednoj opštini ne mogu primijeniti za dobivanje dozvola i u drugoj opštini.

Kroz saradnju domaćih institucija i međunarodnih organizacija postupak dobivanja pojedinih odobrenja i dozvola za izgradnju objekta u nekim opštinama u BiH je znatno ubrzan i olakšan za krajnje korisnike, dok je u drugim opštinama proces i dalje zahtjevan i dugotrajan.

Pokretanjem pilot projekta u Banjoj Luci i uvođenjem EDMWS sistema za elektronsko upravljanje i praćenje dokumenata postupak dobivanja urbanističke saglasnosti je sa 90 dana smanjen na 30 dana. Od marta 2009. godine, od kada se primjenjuje ovaj sistem, pa

do kraja augusta 2009. godine kroz sistem je obrađeno 1460 zahtjeva³⁷. Dobro koncipiran sistem i efikasna obrada zahtjeva pokazuju da proces izdavanja odobrenja/dozvola može biti znatno unaprijeđen na obostranu korist investitora i opštinskih organa.

Imajući u vidu kompleksnost regulatornog okvira koji reguliše oblast izdavanja građevinskih dozvola, USAID SPIRA projekat je razvio Priručnik građevinskih propisa za investitore u kojem se nalaze sveobuhvatne informacije vezane za regulativu, sam postupak, podnošenje žalbi, odgovorna odjeljenja i druge praktične informacije. Priručnik je objavljen na web strani MVTEO BiH i Ministarstvo je preuzelo obavezu da ga ažurira.

Proces unošenja zemljišno-knjižnih uložaka u elektronsku bazu podataka je u završnoj fazi u BiH, te je postupak dobivanja zemljišno-knjižnog izvotka značajno skraćen. Ukoliko je uložak digitalizovan, izvadak se može dobiti odmah po podnošenju zahtjeva. Izazov za vlasti ostaje proces ažuriranja i usaglašavanja podataka između katastra i zemljišno knjižnih podataka³⁸. Izuzetak je opština Gradiška gdje su informacije o ZKKu uništene, te se investitori mogu koristiti samo informacijama iz katastra.

ISKUSTVA KOMPANIJA: PROBLEMI I PREPORUKE

- **BOSNA I HERCEGOVINA**
- **Neefikasna obrada zahtjeva**

PROBLEM

Brzina obrade pristiglih zahtjeva i tretman investitora razlikuje se od opštine do opštine, a ta razlika je posebno izražena između razvijenih i nerazvijenih opština. U nerazvijenim opštinama službenici su spremniji pružiti podršku investitoru dok se u razvijenim opštinama, zbog većeg priliva zahtjeva, duže čeka na dozvole.

Generalno, glavni kočničari procesa obrade zahtjeva su nedosljednosti u tumačenju zakona, nejasna procedura, nedovoljna efikasnost i broj osoblja, nekoordinirana razmjena informacija između institucija/službenika i nerazumijevanje potreba investitora. Oscilacije u potrebnom vremenu su značajne, u nekim opštinama potrebno je 15 dana, a u drugim cijela godina da se dobiju pojedina odobrenja/dozvole. Iako Zakon o upravnom postupku nalaže rok od 30/60 dana, u ekstremnim slučajevima na odluke se čeka i do dvije godine.

PREPORUKE

Uvođenjem procedura i sistema elektronske razmjene podataka između institucija uključenih u cjelokupan postupak dobivanja odobrenja i dozvola proces bi se mogao značajno unaprijediti i ubrzati. Obzirom da su pilot projekti pokrenuti u pojedinim gradovima pokazali značajne rezultate, potrebno je primijeniti dobre prakse u svim opštinama i kontinuirano unaprijediti sistem. Opštine bi mogle organizovati savjetovanja za investitore na kojima bi se davala pojašnjenja Zakona i odgovori na pitanja.

Preporuka iz Bijele knjige 2008 bila je uspostaviti sistem u kojem će službenici sortirati pristigle zahtjeve po određenim parametrima kao što su: poslovni ili civilni sektor, vrijednost projekata, uvođenje posebnog tretmana u slučaju velikih investicionih projekata, itd.

³⁷ Gradska uprava grada Banja Luka

³⁸ FBIH Jedinica za implementaciju projekta Svjetske banke za zemljišno-knjižnu administraciju u FBIH Ministarstvu pravde (projekat registracije zemljišta)

- **FEDERACIJA BiH**
- **Prenos građevinske dozvole u Kantonu Sarajevo**

PROBLEM

Ako u toku građenja dođe od prenosa prava vlasništva nad objektom u izgradnji, prenos građevinske dozvole nije precizno definisan ni Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta FBiH ni Zakonom o prostornom uređenju Kantona Sarajevo. Nedorečenost Zakona dovodi do primjene različitih praksi u opštinama. Neujednačene procedure predstavljaju prepreku efikasnom procesu prenosa građevinske dozvole nad objektom.

PREPORUKA

Da bi se otklonile nedoumice oko prenosa građevinske dozvole potrebno je u relevantnim zakonima definisati uslove za prenos građevinske dozvole sa jednog na drugog investitora. Također, potrebno je donijeti novi Zakon o građenju na nivou FBiH i zakon na nivou kantona koji bi olakšali procedure izdavanja svih dozvola vezanih za građenje, ukinuli izdavanje urbanističke saglasnosti kao posebne dozvole, te detaljno regulisali uslove i način izdavanja građevinske dozvole, kao i način i uslove za prenošenje građevinske dozvole od momenta izdavanja dozvole pa sve do izdavanja upotrebne dozvole odnosno do uplanjenja objekta.

- **REPUBLIKA SRPSKA**
- **Zakonom nije definisan tretman telekomunikacionog sektora**

PROBLEM

Zakon o prostornom uređenju RSa ne obuhvata telekomunikacioni sektor i jasno ne definiše linijsku infrastrukturu i mobilnu mrežu. Obzirom da oblast telekomunikacione infrastrukture nije definisana Zakonom, u opštinama ne postoji jasna procedura za dobivanje dozvola u ovom segmentu. Iz tih razloga u pojedinim opštinama potrebno je 15 dana a u drugim i do godinu dana za obradu svih dokumenta potrebnih za dobivanje dozvola. Dodatni problem je što postavljanje bazne stanice nije predviđeno prostornim planom, dok u nekim opštinama jeste predviđeno urbanističkim i regulatornim planovima, što dodatno usložnjava postupak.

PREPORUKA

Da bi se otklonile nedoumice u postupku dobivanja dozvola, potrebno je u Zakon o prostornom uređenju RSa ugraditi telekomunikacionu infrastrukturu koja bi pokrivala postavku mreže, opreme i objekata.

Ključne preporuke

GRAĐEVINSKE DOZVOLE

• **Zakonodavstvo:**

FBiH, Kanton Sarajevo

- Regulisati pitanje prenosa građevinske dozvole u Kantonu Sarajevo
- RS**
- U Zakon o prostornom uređenju RSa unijeti telekomunikacionu infrastrukturu (postavka mreže, opreme i objekata)

• **Praktični aspekti:**

BiH

- Unaprijediti proces obrade zahtjeva za građevinskim dozvolama u cijeloj BiH
- Poštovati zakonske rokove za obradu zahtjeva
- Uspostaviti sistem sortiranja pristiglih zahtjeva po određenim parametrima: poslovni ili civilni sektor, vrijednosti projekta, uvođenje posebnog tretmana u slučaju velikih investicionih projekata, itd.

4.8. ZAKON O LIKVIDACIJI FBiH

Iako se postupak likvidacije privrednog društva sprovodi kada društvo ima dovoljno finansijskih sredstava za pokriće svih svojih obaveza, taj postupak može biti dugotrajan uslijed neprecizno definisane regulative i različitih praksi između sudova.

Tabela 11

Zakon o likvidaciji FBiH	
Poboljšanja: -	Glavni nedostaci: <ul style="list-style-type: none"> • Nedorečenost regulative • Neujednačene prakse sudija u različitim sudovima u postupku likvidacije
Ključne institucije uključene: <ul style="list-style-type: none"> • Resorna entitetska ministarstva • Sudovi 	

Niže su identifikovani nedostaci Zakona o likvidaciji FBiH na koje ukazuju članice VSIA.

ISKUSTVA: PROBLEMI I PREPORUKE

- **Nedorečenost procedure likvidacije**

PROBLEM

Likvidacija privrednog društva u FBiH regulisana je Zakonom o likvidaciji i Zakonom o privrednim društvima. Postojeća regulativa ne uređuje adekvatno sam tok procedure likvidacije kao ni položaj likvidatora u toku likvidacionog postupka, odnosno radnje koje likvidator smije ili mora poduzeti. Na primjer, ne postoje pravila koja regulišu u kojem momentu likvidator može otkazati ugovore o radu uposlenicima društva koje je u likvidaciji; zatim, koje pravne poslove u ime društva likvidator može poduzeti, a koje su zabranjene (ovo se, prije svega, odnosi na preuzimanje novih obaveza u ime društva koje se ne tiču same likvidacije); u kojem momentu likvidator može početi sa unovčavanjem imovine društva i koji se način unovčavanja imovine primjenjuje, itd.

Zbog ovoga se u praksi pojavljuju mnoge poteškoće te je prisutna pravna nesigurnost. Pojedini sudovi u FBiH, u cilju popunjavanja pravnih praznina sa kojima se susreću, na aspekte likvidacionog postupka koji nisu regulisani Zakonom o likvidaciji i Zakonom o privrednim društvima primjenjuju odgovarajuće odredbe Zakona o stečajnom postupku. Međutim, za ovakvu supsidijarnu primjenu Zakona o stečajnom postupku ne postoji odgovarajući pravni osnov što, u praksi, dovodi do različitih tumačenja i primjene odredbi Zakona o stečajnom postupku u likvidaciji.

PREPORUKA

Potrebno je u Zakonu o likvidaciji adekvatnije urediti tok likvidacionog postupka, položaj, prava i obaveze likvidatora ili u Zakon o likvidaciji unijeti odredbu koja će omogućiti adekvatnu primjenu odredaba Zakona o stečajnom postupku na aspekte likvidacionog postupka koji nisu uređeni.

- **Različite prakse u sudovima po pitanju dostave dokumentacije za likvidaciju**

PROBLEM

Regulativa ne sadrži sveobuhvatnu listu dokumentacije koju je podnosilac zahtjeva dužan podnijeti sudu uz prijedlog za otvaranje likvidacionog postupka. Zbog toga se, u velikoj mjeri, razlikuje praksa sudova. Određenu dokumentaciju bez koje pojedini sudovi ne žele ni prihvatiti prijedlog za otvaranje likvidacionog postupka, drugi sudovi uopšte ne zahtijevaju. Pored toga, nije jasno kada se i koja vrsta dokumentacije mora podnijeti u toku samog postupka³⁹.

PREPORUKA

U Zakon o likvidacionom postupku je potrebno uvrstiti listu sve dokumentacije koju je podnosilac prijedloga za otvaranje likvidacionog postupka dužan dostaviti i precizno definisati kada se koji dokument mora dostaviti.

- **Različite prakse u sudovima po pitanju podnošenje potvrde o izmirenju poreznih obaveza prilikom otvaranja procesa likvidacije**

PROBLEM

Pojedini sudovi u FBiH zahtijevaju da se, uz prijedlog za otvaranje likvidacionog postupka, podnese i potvrda o izmirenim poreznim obavezama društva izdata od strane nadležne porezne uprave. Sud u Sarajevu odbija prihvatiti prijedlog za otvaranje likvidacionog postupka bez ove potvrde. Međutim, za ovakvu praksu trenutno ne postoji adekvatno uporište u Zakonu. Drugi sudovi u FBiH ne zahtijevaju potvrdu o izmirenim poreznim obavezama društva za otvaranje postupka likvidacije, već porezna uprava, skupa sa svim ostalim povjeriocima društva, prijavljuje i namiruje svoja potraživanja u toku samog likvidacionog postupka.

PREPORUKA

Potrebno je ujednačiti sudsku praksu po ovom pitanju i relevantnim propisima definisati da porezna uprava ima isti položaj kao i ostali povjerioci društva u toku likvidacije.

- **Nemogućnost uvida u listu društava u postupku likvidacije u sudskom registru**

PROBLEM

Posljednjim izmjenama Zakona o privrednim društvima⁴⁰ izbrisani su stavovi⁴¹ koji su regulisali da se postupak likvidacije upisuje u registar društava, i da za vrijeme likvidacije firma društva sadrži riječi „u likvidaciji“. Svrha ovih odredbi je bila da se omogući razlikovanje društava u likvidaciji i da se javnost informiše o tome da se društvo likvidira. Nakon što su ove odredbe izbrisane iz Zakona o privrednim društvima, ostala je pravna praznina po ovom pitanju jer ostale odredbe Zakona o privrednim društvima kao ni Zakon o

³⁹ Koji dokumenti se moraju priložiti uz sam prijedlog za otvaranje likvidacionog postupka a šta u toku samog postupka

⁴⁰ Službene novine FBiH 84/08

⁴¹ Član 73, Stavovi 2. i 3.

likvidaciji ne predviđaju sličnu obavezu upisa otpočinjanja likvidacionog postupka u registar društava i obavještanja javnosti.

PREPORUKA

Obaveza da se postupak likvidacije upisuje u registar društava i da za vrijeme likvidacije firma društva sadrži riječi „u likvidaciji“ trebala bi se regulisati Zakonom.

Ključne preporuke

ZAKON O LIKVIDACIJI FBiH

- **Zakonodavstvo:**

- Zakonom adekvatnije urediti tok likvidacionog postupka, položaj, prava i obaveze likvidatora
- U Zakon uvrstiti listu sve dokumentacije koju je podnosilac prijedloga za otvaranje likvidacionog postupka dužan dostaviti i precizno definisati kada se koji dokument mora dostaviti
- Zakonom regulisati obavezu da se postupak likvidacije upisuje u registar društava i da za vrijeme likvidacije firma društva sadrži riječi „u likvidaciji“

- **Praktični aspekti:**

- Ujednačiti sudsku praksu po pitanju podnošenje potvrde o izmirenju poreznih obaveza prilikom otvaranja procesa likvidacije, i relevantnim propisima definisati da porezna uprava ima isti položaj kao i ostali povjerioci društva u toku likvidacije

5. ČLANOVI VSIA

Advantis Broker
Krajiških brigada 113
Banja Luka
Tel: 051 233 710
www.advantisbroker.com

Confida Consulting
Ćumurija 6/1
Sarajevo
Tel: 033 562 740
www.confida.ba

EFT Group
Rudnik Lignita Stanari
Stanari bb, Stranari
Tel: 051 324 000
www.eft-group.net

HTL d.o.o. Sarajevo
Želimir Vidović Keli 21
Sarajevo
Tel: 033 771 762
www.novomatic.com

Karabdic Law Office
Skenderija 5
Sarajevo
Tel: 033 531 500
www.karabdic.ba

Meggle Mljekara
Grabeška 34
Bihać
Tel: 037 313 212
www.meggle.de

OMV BH
Fra Anđela Zvizdovića 1
Sarajevo
Tel: 033 296 526
www.omv.com

Raiffeisen Bank BH
Zmaja od Bosne bb
Sarajevo
Tel: 033 287 101
www.raiffeisenbank.ba

Wolf Theiss
Fra. Anđela Zvizdovića 1
Sarajevo
Tel: 033 296 444
www.wolftheiss.com

Al-Shiddi International
Fra Anđela Zvizdovića 1
Sarajevo
Tel: 033 296 705
www.shiddi.com

CMS Reich-Rohrwing Hainz
Fra Anđela Zvizdovića 1
Sarajevo
Tel: 033 296 408
www.cms-rrh.com

HeidelbergCement Group -
Tvornica cementa Kakanj
Selima ef. Merdanovića 146, Kakanj
Tel: 032 557 500
www.heidelbergcement.ba

Hypo Alpe-Adria-Bank
Trg solidarnosti 12
Sarajevo
Tel: 033 755 821
www.hypo-alpe-adria.ba

Karanovic & Nikolic
Gundulićeva 4
Banja Luka
Tel: 051 303 100
www.karanovic-nikolic.com

m:tel
Vuka Karadžića 6
Banja Luka
Tel: 051 240 100
www.mtel.ba

Petrol BH Oil Company
Grbavička 4/4
Sarajevo
Tel: 033 560 070
www.petrol.si

Triland Development
Zmaja od Bosne 4
Sarajevo
Tel: 033 251 800
www.triland.net

Arcelor Mittal
Bulevar Kralja Tvrtka 1 br. 17
Zenica
Tel: 032 467 000
www.mittalsteel.com

European Bank for
Reconstruction and Development
Fra Anđela Zvizdovića 1, Sarajevo
Tel: 033 667 945
www.ebrd.com

Hotel Holiday Inn,
Alpha Bau Management
Zmaja od Bosne 4, Sarajevo
Tel: 033 288 000
www.ichotelsgroup.com

Hypo Alpe-Adria-Leasing
Trg solidarnosti 12
Sarajevo
Tel: 033 702 200
www.hypo-leasing.ba

Maric Law Office
Mehmeda Spahe 26
Sarajevo
Tel: 033 566 700
www.mariclaw.com

Natron-Hayat
Liješnica b.b.
Maglaj
Tel: 032 603 142
www.natron-hayat.ba

PricewaterhouseCoopers
Fra Anđela Zvizdovića 1
Sarajevo
Tel: 033 295 234
www.pwc.com

UniCredit Bank
Kardinala Stepinca bb
Mostar
Tel: 036 312 123
www.unicreditbank.ba

6. ZASLUGE

Bijela knjiga 2009 je pripremljena zajedničkim zalaganjem brojnih članica Vijeća stranih investitora. Članice VSIa su dale svoj doprinos u pripremi i razvoju ovog dokumenta. Članovi VSI Timova za podršku su značajno doprinijeli u procesu pisanja publikacije. Želimo da odamo priznanje niže navedenim kompanijama i organizacijama za njihov doprinos u pripremi Bijele knjige 2009:

Wolf Theiss (u lokalnoj saradnji)

Triland Development

Raiffeisen Bank

ProCredit Bank

PricewaterhouseCoopers

m:tel

Maric Law Office

Karanovic & Nikolic (u lokalnoj saradnji)

Hypo Alpe-Adria-Leasing

Hypo Alpe-Adria-Bank

European Bank for Reconstruction and Development

Confida Consulting

Vijeće stranih investitora želi se zahvaliti FIAS IWB – Programu Investirajte u Zapadni Balkan na pruženoj podršci pri izradi Bijele knjige 2009.

7. LIDERI I ČLANOVI TIMOVA

(i) Poslovna registracija

Lider tima: Stevan Dimitrijević, Karanovic & Nikolic (u lokalnoj saradnji)

Članovi tima: Hypo Alpe-Adria-Leasing, Maric Law Office, PricewaterhouseCoopers, Raiffeisen Bank

(ii) Privremeni boravak i radna dozvola

Lider tima: Aida Samardžić, Triland Development

Članovi tima: Hypo Alpe-Adria-Leasing, HTL d.o.o. Sarajevo, Maric Law Office, ProCredit Bank, Triland Development, Wolf Theiss (u lokalnoj saradnji)

(iii) Zakon o privrednim društvima

Lider tima: Sena Topić, Hypo Alpe-Adria-Bank

Članovi tima: European Bank for Reconstruction and Development, HeidelbergCement Group, Hypo Alpe-Adria-Leasing, Karanovic & Nikolic (u lokalnoj saradnji), Karabdic Law Office, Maric Law Office, Raiffeisen Bank, PricewaterhouseCoopers, Wolf Theiss (u lokalnoj saradnji)

(iv) Porezi

Lider tima: Nedžad Madžak, Confida Consulting

Članovi tima: European Bank for Reconstruction and Development, Hypo Alpe-Adria-Leasing, m:tel, OMV BH, PricewaterhouseCoopers, Raiffeisen Bank

(v) Prava koja proizlaze iz radnog odnosa i porezi

Lider tima: Maja Hrnjić, ProCredit Bank

Članovi tima: Hypo Alpe-Adria-Leasing, HTL d.o.o. Sarajevo, Maric Law Office, ProCredit Bank, Triland Development, Wolf Theiss (u lokalnoj saradnji)

(vi, vii) Zakon o izvršnom postupku i Zakon o likvidaciji FBiH

Lider tima: Sead Miljković, Wolf Theiss (u lokalnoj saradnji)

Članovi tima: HeidelbergCement Group, Hypo Alpe-Adria-Bank, Hypo Alpe-Adria-Leasing, Karanovic&Nikolic (u lokalnoj saradnji), Marić Law Office, Raiffeisen Bank

(viii) Građevinske dozvole

Lider tima: Nataša Lakota, m:tel

Članovi tima: Hypo Alpe-Adria-Leasing, m:tel

8. REFERENCE

Direkcija za ekonomsko planiranje	www.dep.gov.ba
Gradska uprava Grada Banja Luka	www.banjaluka.rs.ba
Izveštaj Svjetske banke Doing Business Report 2010	www.doingbusiness.org
Izveštaj Svjetske banke, Pregled preduzeća 2009	rru.worldbank.org/BESnapshots
Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine	www.mvteo.gov.ba
Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine	www.msb.gov.ba
PricewaterhouseCoopers Izveštaj: Plaćanje poreza 2009	www.pwc.com
Vijeće ministara Bosne i Hercegovine	www.vijeceministara.gov.ba
USAID SPIRA	www.usaidspira.ba

Improving the Business Environment in BiH

Vijeće stranih investitora
Hotel Holiday Inn
Zmaja od Bosne 4/X, Ured 1015
Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Telefon/Fax: +387 33 288 015
Email: info@fic.ba
www.fic.ba